

Konstytucja Grecji

Σύνταγμα της Ελλάδας

Konstytucja Grecji z dnia 9 czerwca 1975 r.

**Tłumaczenie: Grażyna i Włodzimierz Uliccy,
Bartłomiej Zdaniuk, Natalia Ciesielczyk**

Pierwsze polskie tłumaczenie Konstytucji Grecji, opracowane przez Bibliotekę Sejmową, ukazało się w 1992 r.; jego podstawę stanowił tekst konstytucji z 1975 r. w języku francuskim: *Constitution de la Grèce: votée par la 5ème Chambre de Révision Constitutionnelle le 9 Juin 1975 et entrée en vigueur le 11 Juin 1975*, uzupełniony o zmianę z 1986 r. Ostatnia zmiana przetłumaczona została z języka greckiego, dostępna jest na stronie parlamentu greckiego <www.hellenicparliament.gr>.

Ostatnia zmiana z dnia 27 maja 2008 r.

Spis treści

Część pierwsza. Postanowienia zasadnicze	299
Dział A. Forma ustroju politycznego	299
Dział B. Stosunki między Kościołem a państwem	299
Część druga. Prawa osobiste i społeczne	299
Część trzecia. Organizacja i funkcje państwa	308
Dział A. Struktura państwa	308
Dział B. Prezydent Republiki	309
Rozdział pierwszy. Wybory Prezydenta Republiki	309
Rozdział drugi. Uprawnienia i odpowiedzialność Prezydenta Republiki	310
Rozdział trzeci. Szczególna odpowiedzialność Prezydenta Republiki	315
Dział C. Izba Deputowanych	315
Rozdział pierwszy. Wybory i skład Izby Deputowanych	315
Rozdział drugi. Niedopuszczalność wyboru i niepołączalność mandatu deputowanego	316
Rozdział trzeci. Obowiązki i prawa deputowanych	318
Rozdział czwarty. Organizacja i funkcjonowanie Izby Deputowanych	319
Rozdział piąty. Funkcja ustawodawcza Izby Deputowanych	321
Rozdział szósty. Podatki i zarządzanie finansami publicznymi	323
Dział D. Rząd	325
Rozdział pierwszy. Skład i zadania rządu	325
Rozdział drugi. Stosunki między Izbą Deputowanych a rządem	325
Dział E. Władza sądownicza	327
Rozdział pierwszy. Funkcjonariusze i pracownicy sądownictwa	327
Rozdział drugi. Organizacja i kompetencje sądów	330
Dział F. Administracja	333
Rozdział pierwszy. Organizacja administracji	333
Rozdział drugi. Status organów administracji	334
Rozdział trzeci. Ustrój Góry Athos	335
Część czwarta. Postanowienia szczególne, końcowe i przejściowe	336
Dział A. Postanowienia szczególne	336
Dział B. Zmiana Konstytucji	337
Dział C. Postanowienia przejściowe	338
Dział D. Postanowienia końcowe	340

W imię Trójcy Świętej, Jedynej i Niepodzielnej

Część pierwsza

Postanowienia zasadnicze

Dział A

Forma ustroju politycznego

Artykuł 1

1. Ustrój polityczny Grecji jest ustrojem republiki parlamentarnej.
2. Suwerenność Ludu stanowi podstawę ustroju politycznego.
3. Wszystkie władze wywodzą się z Ludu, istnieją dla Ludu i Narodu i są sprawowane w sposób określony w Konstytucji.

Artykuł 2

1. Szacunek dla istoty ludzkiej i ochrona jej wartości są najważniejszym obowiązkiem Republiki.
2. Grecja, stosując się do powszechnie obowiązujących norm prawa międzynarodowego, dąży do umacniania pokoju i sprawiedliwości, jak również do rozwoju przyjaznych stosunków między narodami i państwami.

Dział B

Stosunki między Kościołem a państwem

Artykuł 3

1. Dominującą religią w Grecji jest religia Wschodnioprawosławnego Kościoła Chrystusowego. Prawosławny Kościół Grecji, uznający Pana Naszego Jezusa Chrystusa za głowę Kościoła, jest nierozdzielnie związany w swoich dogmatach z Wielkim Kościołem Konstantynopola i ze wszystkimi innymi kościołami chrześcijańskimi uznającymi te dogmaty, przestrzegając niezmiennie, podobnie jak te kościoły, świętych kanonów apostoelskich i synodalnych oraz świętych tradycji. Kościół jest autokefaliczny i zarządzany przez Święty Synod, w skład którego wchodzi sprawujący aktualnie swe funkcje biskupi, oraz przez Stały Święty Synod, który, wywodząc się ze Świętego Synodu, jest tworzony, tak jak jest to określone w Karcie Statutowej Kościoła i zgodnie z postanowieniami Księgi Patriarchalnej z 29 czerwca 1850 r. oraz Aktu Synodalnego z 4 września 1928 r.

2. Ustrój wyznaniowy wprowadzony w niektórych regionach państwa nie jest sprzeczny z postanowieniami poprzedniego ustępu.

3. Tekst Pisma Świętego pozostaje niezmienny. Oficjalne tłumaczenie Pisma Świętego na jakikolwiek inny język¹, bez uprzedniej zgody Greckiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz Wielkiego Kościoła Chrystusowego w Konstantynopolu, jest zabronione.

Część druga

Prawa osobiste i społeczne

Artykuł 4

1. Wszyscy Grecy są równi wobec prawa².
2. Grecy i Greczynki mają równe prawa i równe obowiązki.
3. Obywatelami greckimi są wszyscy ci, którzy spełniają warunki określone w ustawie. Pozbawienie obywatelstwa greckiego jest dopuszczalne jedynie w przypadku dobrowolnego przyjęcia innego obywatelstwa lub podjęcia na rzecz obcego państwa służby zagrażającej interesom narodowym; warunki i procedury pozbawienia obywatelstwa określa ustawa.
4. Tylko obywatele greccy mogą być powoływani do służby publicznej, z wyjątkami określonymi w odrębnej ustawie.
5. Obywatele greccy uczestniczą bez wyjątku w ponoszeniu ciężarów publicznych, stosownie do swoich możliwości.
6. Każdy Grek, zdolny do noszenia broni, jest obowiązany uczestniczyć w obronie Ojczyzny zgodnie z postanowieniami ustawy.
7. Żaden tytuł szlachecki lub wyróżniający nie może być uznany ani nadany obywatelom greckim.

Deklaracja wyjaśniająca³

Postanowienia ust. 6 nie wykluczają, aby ustawa określiła obowiązkowe odbywanie służby zastępczej,

¹ W tekście francuskim stanowiącym podstawę tłumaczenia: „forme de langage”.

² Art. 116 ust. 2 Konstytucji, zamieszczony w postanowieniach przejściowych stanowi: Zastosowanie środków dyskryminacji pozytywnej, które zmierzają do promowania równości mężczyzn i kobiet, nie stanowi dyskryminacji na tle płci. Państwo dąży do zniesienia istniejących w praktyce nierówności, a zwłaszcza tych, które przynoszą szkodę kobietom.

³ Deklaracja wyjaśniająca do art. 4 została dodana na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

w siłach zbrojnych lub poza nimi, przez tych, którzy z uzasadnionych względów sumienia wyrażają sprzeciw wobec odbywania służby wojskowej z użyciem broni lub wobec służby wojskowej w ogóle.

Artykuł 5⁴

1. Każdy ma prawo swobodnie rozwijać swoją osobowość i uczestniczyć w życiu społecznym, ekonomicznym i politycznym kraju pod warunkiem, że nie narusza to praw innych ani nie stanowi naruszenia Konstytucji lub dobrych obyczajów.

2. Każdy, kto znajduje się na terytorium greckim, korzysta z pełnej ochrony swojego życia, honoru i wolności, bez względu na narodowość, przynależność rasową, język, przekonania religijne lub polityczne. Dopuszczalne są wyjątki w przypadkach przewidzianych w prawie międzynarodowym.

Ekstradycja cudzoziemca prześladowanego za działalność na rzecz wolności jest zabroniona.

3. Wolność osobista jest nienaruszalna. Nikt nie może być ścigany, aresztowany, uwięziony ani niczyja wolność nie może zostać ograniczona w jakikolwiek inny sposób, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

4. Zabronione są wszelkie środki administracyjne o charakterze indywidualnym ograniczające swobodę Greków do przemieszczania się i wyboru miejsca zamieszkania na terenie kraju, jak również swobodę wjazdu do kraju i jego opuszczenia. Takiego rodzaju ograniczenia mogą być ustanowione tylko jako kara dodatkowa, na mocy orzeczenia sądu karnego, w wypadkach nadzwyczajnej konieczności i jedynie w celu zapobieżenia czynom zabronionym, na zasadach określonych w ustawie.

5. Każdy ma prawo do ochrony swojego zdrowia i swojej tożsamości genetycznej. Ustawa reguluje kwestie dotyczące ochrony każdej osoby przed interwencjami biomedycznymi.

Deklaracja wyjaśniająca

Postanowienia ust. 4 nie dotyczą zakazu wjazdu z kraju wydanego przez prokuratora w ramach postępowania karnego lub zastosowania środków usprawiedliwionych potrzebą ochrony zdrowia publicznego lub osób chorych, na zasadach określonych w ustawie.

⁴ W art. 5 ust. 4 został zmieniony, a ust. 5 dodany na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

Artykuł 5A⁵

1. Każdy ma prawo dostępu do informacji na zasadach określonych w ustawie. Ograniczenia tego prawa mogą zostać ustanowione przez ustawę, jeżeli są one bezwzględnie konieczne i uzasadnione względami bezpieczeństwa narodowego, walki z przestępczością lub ochroną praw i interesów osób trzecich.

2. Każdy ma prawo przynależeć do Społeczeństwa Informacyjnego. Państwo ma obowiązek ułatwić dostęp do informacji przekazywanych w formie elektronicznej, jak również ich tworzenie, wymianę i rozpowszechnianie, zawsze z poszanowaniem gwarancji zawartych w art. 9, art. 9A i art. 19.

Artykuł 6⁶

1. Nikt nie może zostać zatrzymany ani uwięziony bez umotywowanego nakazu sądowego, wręczonego w momencie zatrzymania lub aresztowania tymczasowego. Wyjątek stanowią przypadki zatrzymania w chwili popełnienia przestępstwa.

2. Każda osoba, zatrzymana w chwili popełnienia przestępstwa lub na mocy nakazu sądowego, powinna być doprowadzona do właściwego sędziego śledczego, nie później niż w ciągu 24 godzin od momentu zatrzymania lub jeżeli zatrzymanie nastąpiło w miejscu oddalonym od siedziby sędziego śledczego, w najkrótszym czasie niezbędnym do przewiezienia zatrzymanego. Sędzia śledczy obowiązany jest w ciągu 3 dni od dnia doprowadzenia zatrzymanego przed sąd uwolnić go lub wydać nakaz aresztowania. Termin ten może być przedłużony o 2 dni na prośbę zatrzymanego lub w przypadku działania siły wyższej, co powinno zostać stwierdzone orzeczeniem właściwego organu sądowego.

3. Jeżeli po upływie powyższych terminów nie zostanie podjęta żadna decyzja, wówczas strażnik więzienny lub inny funkcjonariusz cywilny lub wojskowy, odpowiedzialny za zatrzymanie, powinien bezzwłocznie uwolnić osobę zatrzymaną. Naruszający powyższe postanowienia są karani za bezprawne zatrzymanie i obowiązani do naprawienia szkody wyrządzonej osobie pokrzywdzonej, a także do wypłacenia jej odpowiedniej sumy pieniężnej jako zadośćuczynienia za poniesione straty moralne, zgodnie z postanowieniami ustawy.

⁵ Art. 5A został dodany na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁶ W art. 6 ust. 4 został zmieniony na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

4. Ustawa określa maksymalny okres tymczasowego aresztowania, który nie może przekraczać jednego roku w przypadku zbrodni i 6 miesięcy w przypadku występku. W wypadkach zupełnie wyjątkowych okresy maksymalne mogą być przedłużone odpowiednio o 6 i 3 miesiące, na mocy orzeczenia właściwego organu sądowego.

Przekroczenie maksymalnego okresu aresztu tymczasowego poprzez ponawianie tego środka za pojedyncze czyny objęte tą samą sprawą jest zabronione.

Artykuł 7⁷

1. Nie stanowi przestępstwa i nie można wymierzyć kary za czyn, jeżeli w momencie jego popełnienia nie obowiązywała ustawa określająca jego znamiona. W żadnym wypadku nie można wymierzyć kary surowszej od przewidzianej w ustawie obowiązującej w momencie popełnienia przestępstwa.

2. Tortury, przemoc fizyczna, wszelkie działania przynoszące uszczerbek na zdrowiu lub stosowanie przemocy psychologicznej, jak również wszelkie naruszanie godności ludzkiej są zabronione i karane w sposób określony w ustawie.

3. Całkowita konfiskata mienia jest zabroniona. Kara śmierci nie może być orzeczona, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie za zbrodnie popełnione podczas wojny i w związku z nią.

4. Ustawa określa warunki, na jakich państwo, na mocy orzeczenia sądowego, przyznaje odszkodowania osobom niesprawiedliwie lub niezgodnie z prawem skazanym, więzionym lub w jakikolwiek inny sposób pozbawionym wolności osobistej.

Artykuł 8

Nikt nie może zostać, wbrew swojej woli, pozbawiony prawa do sądu przysługującego mu zgodnie z ustawą.

Tworzenie komisji sądowych lub sądów nadzwyczajnych, niezależnie od nadawanych im nazw, jest zabronione.

Artykuł 9

1. Mieszkanie każdej osoby jest nienaruszalne [w oryg.: Dom każdej osoby jest świątynią/schronieniem]. Życie prywatne i rodzinne jednostki jest nienaruszalne. Przeszukanie mieszkania może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w usta-

wie i w sposób w niej określony, zawsze w obecności przedstawicieli władzy sądowniczej,

2. Naruszający powyższe postanowienia podlegają karze za przestępstwo przeciw nienaruszalności mieszkania i nadużycie władzy i są obowiązani do pełnego wynagrodzenia szkody wyrządzonej osobie pokrzywdzonej, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 9A⁸

Każdy ma prawo do ochrony przed gromadzeniem, przetwarzaniem i wykorzystywaniem, zwłaszcza za pośrednictwem środków elektronicznych, swoich danych osobowych, na zasadach określonych w ustawie. Ochrona danych osobowych jest zagwarantowana przez niezależny urząd, który jest tworzony i funkcjonuje zgodnie z postanowieniami ustawy.

Artykuł 10⁹

1. Każda osoba lub kilka osób działających wspólnie mają prawo, przestrzegając obowiązujących ustaw, składać pisemne petycje do władz, które są obowiązane, zgodnie z obowiązującymi przepisami, bezzwłocznie podjąć działania i udzielić składającym petycję umotywowanej pisemnej odpowiedzi, zgodnie z postanowieniami ustawy.

2. Ściganie składającego petycję, jeżeli treści zawarte w petycji naruszają prawo, jest dozwolone wyłącznie po podjęciu ostatecznej decyzji przez władzę, do której petycja była adresowana i za jej zgodą.

3. Właściwy urząd lub władza są obowiązane do odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji lub o wydanie dokumentów, zwłaszcza świadectw, zaświadczeń i poświadczeń, w terminie nie dłuższym niż 60 dni, zgodnie z postanowieniami ustawy. W razie braku odpowiedzi w określonym terminie lub niezgodnej z prawem odmowy, poza ewentualnymi innymi sankcjami i skutkami prawnymi, składającemu wniosek wypłacane jest odrębne odszkodowanie pieniężne na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 11

1. Grecy mają prawo do pokojowego gromadzenia się, bez broni.

2. Policja może być obecna tylko przy zgromadzeniach publicznych, organizowanych na wolnym

⁷ W art. 7 ust. 3 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁸ Art. 9A został dodany na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

⁹ W art. 10 ust. 3 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

powietrzu. Zgromadzenia na wolnym powietrzu mogą zostać zabronione na mocy uzasadnionej decyzji władz policyjnych obowiązującej w całym kraju, jeżeli istnieje poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, lub na określonym obszarze, jeżeli istnieje groźba poważnego zakłócenia życia społecznego i ekonomicznego, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 12¹⁰

1. Grecy mają prawo do tworzenia związków i stowarzyszeń nie nastawionych na zysk, przestrzegając przy tym ustaw, które w żadnym razie nie mogą uzależnić korzystania z tego prawa od uprzedniego zezwolenia.

2. Stowarzyszenie może być rozwiązane, za naruszenie prawa lub istotnego postanowienia swojego statutu, jedynie na mocy orzeczenia sądowego.

3. Postanowienia poprzedniego ustępu stosuje się odpowiednio do związków osób, które nie tworzą stowarzyszenia.

4. Wszelkiego rodzaju spółdzielnie rolnicze i miejskie są samorządne, zgodnie z postanowieniami ustawy oraz ich statutem, i znajdują się pod opieką i nadzorem państwa, którego obowiązek stanowi zapewnienie ich rozwoju.

5. Ustawa może tworzyć spółdzielnie z obowiązkowym członkostwem, mające na celu użyteczność publiczną lub interes ogółu, lub wspólne użytkowanie terenów rolnych lub innych źródeł bogactwa pod warunkiem, że zapewnione będzie równe traktowanie wszystkich członków.

Artykuł 13

1. Wolność sumienia jest nienaruszalna. Korzystanie z wolności i praw obywatelskich nie jest uzależnione od przekonań religijnych.

2. Zapewnia się wolność wszystkich znanych religii; praktyki religijne związane z ich wyznawaniem mogą odbywać się bez przeszkód i znajdują się pod ochroną prawa. Odbywanie praktyk religijnych nie może być zagrożeniem dla porządku publicznego lub dobrych obyczajów. Prozelityzm jest zabroniony.

3. Duchowni wszystkich znanych religii podlegają takim samym formom nadzoru ze strony państwa i mają wobec niego takie same obowiązki, jak duchowni religii dominującej.

¹⁰ Art. 12 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

4. Nikt nie może zostać zwolniony od wypełniania obowiązków wobec państwa ani nie może odmawiać podporządkowania się prawu ze względu na swoje przekonania religijne.

5. Obowiązek składania przysięgi może być ustanowiony tylko w drodze ustawy, która określa też jej rotę.

Artykuł 14¹¹

1. Każdy, przestrzegając obowiązujących ustaw, może wyrażać i rozpowszechniać swoje poglądy w mowie, w piśmie i poprzez prasę.

2. Zapewnia się wolność prasy. Cenzura i wszelkie inne środki prewencyjne są zabronione.

3. Konfiskata gazet i innych druków jest zabroniona zarówno przed ich ukazaniem się, jak i po ich rozpowszechnieniu.

Wyjątkowo, decyzją prokuratora, zezwala się na konfiskatę prasy po jej rozpowszechnieniu w razie:

- a) znieważenia religii chrześcijańskiej lub każdej innej znanej religii,
- b) znieważenia osoby Prezydenta Republiki,
- c) publikacji ujawniającej informacje dotyczące składu, wyposażenia i rozmieszczenia sił zbrojnych lub fortyfikacji kraju, nakłaniającej do obalenia siłą istniejącego ustroju lub zagrażającej integralności terytorialnej państwa,
- d) publikacji o nieprzyzwoitych treściach, naruszających normy obyczajności publicznej, w przypadkach określonych w ustawie.

4. We wszystkich przypadkach określonych w poprzednim ustępie prokurator jest obowiązany, w ciągu 24 godzin od momentu konfiskaty, przekazać sprawę organowi sądowemu, który w ciągu 24 godzin powinien orzec o utrzymaniu lub uchyleniu konfiskaty; jeżeli takie orzeczenie nie zostanie wydane, decyzja o konfiskacie traci moc prawną. Wydawca gazety lub każdego innego skonfiskowanego druku oraz prokurator mogą złożyć apelację i żądać zmiany orzeczenia organu sądowego.

5. Każdy pokrzywdzony w wyniku ukazania się publikacji lub nadania audycji zawierających nieścisłości ma prawo do odpowiedzi, a wydawca lub nadawca mają obowiązek niezwłocznego zamieszczenia pełnego sprostowania. Każdy pokrzywdzony w wyniku ukazania się publikacji lub nadania audycji zawie-

¹¹ W art. 14 ust. 5, 7 i 9 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

rających obraźliwe lub zniesławiające treści również ma prawo do odpowiedzi, a wydawca lub nadawca mają obowiązek niezwłocznego jej opublikowania lub nadania. Ustawa określa szczegóły korzystania z prawa do odpowiedzi oraz gwarantuje zamieszczenie pełnego i natychmiastowego sprostowania lub publikacji i nadania odpowiedzi.

6. W razie co najmniej trzech orzeczeń skazujących w ciągu 5 lat za przestępstwa, o których mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, sąd orzeka o całkowitym lub tymczasowym zawieszeniu wydawania pisma, a w szczególnie ciężkich przypadkach, o zakazie wykonywania zawodu dziennikarza przez skazanego, na zasadach określonych w ustawie. Zakaz lub zawieszenie publikacji staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądu ostatniej instancji.

7. Ustawa reguluje kwestie dotyczące cywilnej i karnej odpowiedzialności prasy oraz innych środków przekazu, jak również procesu w trybie pilnym w odnośnych sprawach.

8. Ustawa określa warunki i kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu dziennikarza.

9. Stan własności, sytuacja finansowa i sposoby finansowania środków przekazu zostaną ujawnione na zasadach określonych w ustawie. Ustawa określa środki i ograniczenia konieczne do pełnego zagwarantowania przejrzystości i różnorodności punktów widzenia w informacji. Skupienie w jednym ręku kontroli nad wieloma środkami przekazu tego samego lub różnych rodzajów jest zabronione. W szczególności zabronione jest skupienie w jednym ręku wielu elektronicznych środków przekazu tego samego rodzaju, na zasadach określonych w ustawie. Statusu właściciela, współnika, głównego udziałowca lub członka dyrekcji przedsiębiorstwa będącego środkiem przekazu nie można łączyć ze statusem właściciela, współnika, głównego udziałowca lub członka dyrekcji przedsiębiorstwa, które wykonuje prace, świadczy usługi lub zapewnia zaopatrzenie dla państwa lub publicznych osób prawnych w szerokim znaczeniu. Zakaz, o którym mowa w poprzednim zdaniu, obejmuje również wszelkiego rodzaju pośredników, takich jak małżonkowie, krewni, osoby zależne finansowo lub spółki. Ustawa określa uregulowania szczególne, sankcje, które mogą obejmować nawet odebranie zezwolenia stacji radiowej lub telewizyjnej oraz zakaz podpisywania umów lub unieważnienie odnośnej umowy, a także środki kontroli i gwarancje uniemożliwiające omijanie wyżej wymienionych zakazów.

Artykuł 15¹²

1. Postanowień poprzedniego artykułu dotyczących ochrony prasy nie stosuje się do kinematografii, fonografii, radiofonii, telewizji ani do żadnych innych środków przekazu słowa lub obrazu.

2. Radiofonia i telewizja znajdują się pod bezpośrednią kontrolą państwa. Kontrola i stosowanie sankcji administracyjnych należą do wyłącznej kompetencji Krajowej Rady Radia i Telewizji, która, zgodnie z postanowieniami ustawy, jest organem niezależnym. Bezpośrednia kontrola państwa, również w postaci zezwoleń wstępnych, ma na celu zapewnienie obiektywnego i dokonywanego na równych zasadach rozpowszechniania informacji i wiadomości, jak również dzieł literatury i sztuki, zagwarantowania odpowiedniego poziomu audycji, wynikającego ze społecznej misji radiofonii i telewizji, rozwoju kulturalnego kraju oraz zachowania szacunku dla jednostki, jak również ochronę dzieci i młodzieży.

Ustawa reguluje sprawy dotyczące obowiązkowej i bezpłatnej transmisji przez radio i telewizję prac Izby Deputowanych i jej komisji, jak również audycji wyborczych partii politycznych.

Artykuł 16

1. Zapewnia się wolność sztuki i nauki, badań i nauczania, a ich rozwój i wspieranie są obowiązkiem państwa. Wolność uniwersytecka i wolność nauczania nie zwalniają z obowiązku przestrzegania Konstytucji.

2. Kształcenie jest podstawowym zadaniem państwa i ma na celu edukację moralną, kulturalną, zawodową i fizyczną Greków, jak również rozwój ich świadomości narodowej i religijnej oraz wychowanie na wolnych i odpowiedzialnych obywateli.

3. Obowiązkowa nauka w szkole nie może trwać krócej niż 9 lat.

4. Wszyscy Grecy mają prawo do bezpłatnej nauki w szkołach państwowych wszystkich szczebli. Państwo wspiera wyróżniających się uczniów i studentów, a także tych, którzy potrzebują pomocy lub szczególnej ochrony, stosownie do ich zdolności.

5. Wychowanie na poziomie uniwersyteckim zapewniają w pełni samorządne jednostki będące publicznymi osobami prawnymi. Jednostki te podlegają kontroli ze strony państwa i mają prawo do pomocy finansowej z jego strony; działają zgodnie z ustawami określającymi

¹² W art. 15 ust. 2 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

ich organizację. Łączenie lub podział jednostek szkolnictwa wyższego jest dopuszczalne bez względu na jakiekolwiek przeciwnie postanowienia ustawy.

Odrębna ustawa reguluje kwestie dotyczące stowarzyszeń studenckich i udziału w nich studentów.

6. Profesorowie jednostek szkolnictwa wyższego są funkcjonariuszami publicznymi. Pozostały personel nauczający pełni także funkcje publiczne na warunkach określonych w ustawie. Status wymienionych pracowników określają akty organizacyjne danej jednostki.

Profesorowie jednostek szkolnictwa wyższego nie mogą być odwołani ani zwolnieni wcześniej, niż przewiduje okres ich służby, z wyjątkiem przypadków zgodnie z warunkami określonymi w art. 88 ust. 4 i po podjęciu decyzji przez radę złożoną w większości z wyższych funkcjonariuszy sądownictwa¹³, zgodnie z postanowieniami ustawy.

Ustawa określi granicę wieku emerytalnego profesorów jednostek szkolnictwa wyższego. Do czasu jej uchwalenia profesorowie sprawujący swoje funkcje odchodzą po zakończeniu roku akademickiego, w trakcie którego osiągnęli wiek 67 lat.

7. Państwo zapewnia kształcenie zawodowe i wszelkie inne formy kształcenia specjalnego, które realizowane są szkołach stopnia wyższego, w cyklu studiów nieprzekraczającym 3 lat, zgodnie z postanowieniami ustawy, która określa ponadto uprawnienia zawodowe absolwentów tych szkół.

8. Warunki i zasady, na jakich przyznawane są zezwolenia na tworzenie i prowadzenie placówek nauczania nienależących do państwa, formy nadzoru nad nimi oraz status kadry nauczającej określa ustawa.

Zakładanie szkół wyższych przez osoby prywatne jest zabronione.

9. Sport znajduje się pod ochroną i ścisłym nadzorem państwa.

Państwo subwencjonuje i kontroluje związki stowarzyszeń sportowych wszelkiego rodzaju, zgodnie z postanowieniami ustawy. Zakres pomocy przyznawanej w postaci subwencji państwowych stosownie do celów, jakie stawiają sobie te związki, określa ustawa.

¹³ Takie jest dosłowne znaczenie greckiego terminu odnoszącego się do wszystkich osób zatrudnionych w wymiarze sprawiedliwości, a więc sędziów (niektóre dalsze przepisy konstytucyjne odnoszą się tylko do sędziów i wtedy użyty jest termin „sędzia orzekający” (fr. *magistrate du siège*), prokuratorów i adwokatów publicznych, o których mowa w art. 87 Konstytucji (przyp. red.).

Artykuł 17¹⁴

1. Własność znajduje się pod ochroną państwa. Korzystanie z prawa własności nie może być sprzeczne z interesem publicznym.

2. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w należycie uzasadnionym interesie publicznym, w przypadkach określonych w ustawie oraz zgodnie z procedurą w niej określoną, i zawsze za uprzednim pełnym odszkodowaniem, odpowiadającym wartości zajętej własności w chwili rozprawy sądowej, na której rozpatrywana jest sprawa wstępnego określenia wysokości odszkodowania. W razie żądania natychmiastowego określenia ostatecznej wysokości odszkodowania, brana jest pod uwagę wartość własności w chwili rozprawy, na której sąd rozpatruje to żądanie.

Jeżeli rozprawa mająca określić ostateczną wysokość odszkodowania odbywa się ponad rok po rozprawie w sprawie wstępnego określenia wysokości odszkodowania, dla określenia wysokości odszkodowania brana jest pod uwagę wartość w chwili rozprawy w sprawie ostatecznego określenia wysokości odszkodowania. Postanowienie sądu powinno wskazywać źródła pokrycia odszkodowania. Jeżeli osoba, której przysługuje odszkodowanie, wyrazi na to zgodę, odszkodowanie może również być wypłacone w naturze, zwłaszcza w postaci przyznania własności innego dobra nieruchomego lub praw do innej nieruchomości.

3. Zmiana wartości zajętej własności po ogłoszeniu aktu wywłaszczenia i wyłącznie z niego wynikająca nie jest uwzględniana.

4. Odszkodowanie określane jest przez właściwy organ sądowy. Może ono zostać także wstępnie określone przez sąd po wysłuchaniu lub wezwaniu osób uprawnionych, które sąd może zobowiązać w celu odbioru odszkodowania do złożenia kaucji w odpowiedniej wysokości, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa może przewidywać ustanowienie stałego organu sądowego, czyniąc odstępstwo od postanowień art. 94, dla wszystkich sporów i spraw związanych z wywłaszczeniem oraz ustalić priorytet w przeprowadzaniu odnośnych procesów sądowych. Ta sama ustawa może określić tryb prowadzenia spraw w toku.

Do momentu wypłacenia, określonego ostatecznie lub wstępnie, odszkodowania wszelkie prawa właściciela pozostają nienaruszalne, a zajęcie własności jest niedopuszczalne.

¹⁴ W art. 17 ust. 2 i 4 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

W przypadku wykonywania robót o ogólnym znaczeniu dla gospodarki państwa dopuszcza się, na mocy odrębnego postanowienia organu sądowego właściwego w przedmiocie określania wstępnie lub w ostateczny sposób wysokości odszkodowania, wykonywanie robót przed określeniem wysokości i wypłaceniem odszkodowania pod warunkiem, że wypłacona zostanie rozsądna część odszkodowania i że osoba, której przysługuje odszkodowanie, otrzyma pełną gwarancję, na zasadach określonych w ustawie. W tych przypadkach stosuje się odpowiednio zdanie drugie ust. 1.

Odszkodowanie jest obowiązkowo wypłacane najpóźniej w terminie półtora roku od ogłoszenia orzeczenia sądu w sprawie wstępnego określenia wysokości odszkodowania lub, w razie żądania ostatecznego określenia wysokości odszkodowania, od ogłoszenia jednostronnego orzeczenia sądu, a jeżeli to nie nastąpi, wywłaszczenie staje się nieważne z mocy prawa.

Odszkodowanie jako takie nie podlega żadnemu opodatkowaniu, opłatom ani potrąceniom.

5. Ustawa określa przypadki przyznania osobom uprawnionym obowiązkowego odszkodowania z tytułu straty dochodu powstałej w wyniku zajęcia nieruchomości, do czasu wypłacenia odszkodowania.

6. W razie wykonywania robót społecznie użytecznych lub mających ogólne znaczenie dla gospodarki kraju, ustawa może zezwolić na wywłaszczenie na rzecz państwa większych obszarów, znajdujących się poza terenami niezbędnymi dla wykonywania tych robót. Ta sama ustawa określa warunki i zasady tego typu wywłaszczenia oraz reguluje kwestie dotyczące wykorzystania na cele publiczne lub w interesie publicznym terenów wywłaszczonych w celu wykonania tych robót.

7. Ustawa może przewidywać, że wykopywanie tuneli podziemnych na odpowiedniej głębokości bez odszkodowania będzie dopuszczalne dla wykonywania prac w sposób oczywisty społecznie użytecznych, dla Państwa, publicznych osób prawnych, lokalnych organów władzy, organizacji pożytku publicznego oraz przedsiębiorstw publicznych, pod warunkiem, że normalne korzystanie z nieruchomości położonych powyżej nie będzie utrudnione.

Artykuł 18

1. Odrębne ustawy regulują kwestie dotyczące własności i dysponowania kopalniami, w tym rudami metali, grotami, stanowiskami i wykopaliskami archeologicznymi, naziemnymi i podziemnymi wodami mineralnymi i ogólnie, zasobami podziemnymi.

2. Ustawa reguluje kwestie dotyczące własności, eksploatacji i zarządzania lagunami, dużymi jeziorami, jak również zasady udzielania koncesji na tereny uzyskiwane w wyniku osuszenia.

3. Odrębne ustawy regulują zasady rekwizycji na potrzeby sił zbrojnych w razie wojny lub mobilizacji, lub w warunkach najwyższej konieczności spowodowanej bezpośrednim zagrożeniem porządku lub zdrowia publicznego.

4. Scalanie gruntów rolnych w celu wydajniejszego użytkowania ziemi jest dozwolone, zgodnie z procedurą określoną w odrębnej ustawie, która jednocześnie dopuszcza stosowanie odpowiednich środków zapobiegających rozdrabnianiu własności rolnej lub ułatwiających jej restrukturyzację.

5. Poza przypadkami, o których mowa w poprzednich ustępach, ustawa może przewidywać stosowanie innych form pozbawienia użytkowania i posiadania nieruchomości, jeżeli jest to niezbędne ze względu na szczególne okoliczności. Ustawa określa osobę zobowiązaną do wypłaty odszkodowania użytkownikom lub posiadaczom nieruchomości oraz procedurę wypłaty, która powinna każdorazowo odpowiadać istniejącym warunkom.

Działania związane z zastosowaniem postanowień niniejszego ustępu muszą być wstrzymane natychmiast po ustaniu szczególnych okoliczności, które spowodowały ich podjęcie. W razie nieusprawiedliwionego kontynuowania tych działań Rada Stanu podejmuje decyzję o wstrzymaniu poszczególnych ich kategorii, na żądanie każdej uprawnionej osoby.

6. Ustawa może regulować dysponowanie opuszczonymi gruntami w celu ich wykorzystania w interesie gospodarki narodowej oraz przydzielania rolnikom nieposiadającym ziemi. Ta sama ustawa określa zasady wypłaty częściowego lub pełnego odszkodowania właścicielom, o ile odnajdą się oni w określonym czasie.

7. Obowiązkowa współwłasność obszarów przylegających do terenów miejskich może być ustanowiona w drodze ustawy, jeżeli budownictwo indywidualne na tych obszarach nie spełnia warunków zabudowy, które obecnie lub w przyszłości powinno spełniać.

8. Własność ziemską klasztorów patriarchalnych Świętej Anastazji Pharmacolytria na Półwyspie Chalcydyckim, Świętego Władadesa w Salonikach i Świętego Jana Ewangelisty Teologa w Patmos, z wyjątkiem terenów zależnych, nie podlega wywłaszczeniu. Wywłaszczeniu nie podlegają znajdujące się w Grecji

dobry patriarchatów: Aleksandrii, Antiochii i Jerozolimy oraz Świętego Klasztoru na Synaju.

Artykuł 19¹⁵

1. Tajemnica korespondencji oraz wszystkich innych form swobodnego porozumiewania się i komunikowania jest absolutnie nienaruszalna. Ustawa określa gwarancje, przy spełnieniu których władza sądownicza nie jest zobowiązana do przestrzegania tajemnicy ze względu na bezpieczeństwo narodowe lub dla celów śledztwa w sprawie szczególnie ciężkich przestępstw.

2. Ustawa określa zasady powoływania i funkcjonowania oraz kompetencje niezależnego organu, który zapewnia ochronę tajemnicy, o której mowa w ust. 1.

3. Wykorzystywanie środków dowodowych, uzyskanych z naruszeniem postanowień niniejszego artykułu oraz postanowieniami art. 9 i art. 9A jest zabronione.

Artykuł 20

1. Każdy ma prawo do sądowej ochrony prawnej i dochodzenia przed sądem swoich racji w kwestii swych praw i interesów, zgodnie z postanowieniami ustawy.

2. Prawo osoby zainteresowanej do wstępnego wysłuchania stosuje się także wobec każdej czynności lub środków administracyjnych podjętych z uszczerbkiem dla jej praw lub interesów.

Artykuł 21¹⁶

1. Rodzina jako podstawa zachowania i rozwoju narodu, a także małżeństwo, macierzyństwo i dzieci znajdują się pod ochroną państwa.

2. Rodziny wielodzietne, inwalidzi wojenni i czasu pokoju, ofiary wojny, wdowy i sieroty wojenne, jak również osoby cierpiące na nieuleczalne choroby fizyczne i psychiczne mają prawo do szczególnej opieki ze strony państwa.

3. Państwo chroni zdrowie obywateli i stosuje specjalne środki służące ochronie młodzieży, osób w podeszłym wieku, inwalidów oraz udziela pomocy ubogim.

¹⁵ W art. 19 ust. 2 i 3 zostały dodane na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

¹⁶ W art. 21 ust. 5 i 6 zostały dodane na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

4. Zapewnienie mieszkania osobom bezdomnym lub mieszkającym w trudnych warunkach jest przedmiotem szczególnej troski ze strony państwa.

5. Planowanie i realizowanie polityki demograficznej oraz stosowanie wszelkich niezbędnych środków jest obowiązkiem państwa.

6. Osoby niepełnosprawne mają prawo korzystać ze środków zapewniających im samowystarczalność, aktywność zawodową oraz udział w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym kraju.

Artykuł 22¹⁷

1. Praca jest prawem i znajduje się pod ochroną państwa, które czuwa nad tworzeniem warunków pełnego zatrudnienia wszystkich obywateli, jak również nad rozwojem moralnym i materialnym osób aktywnych zawodowo, na wsi i w mieście.

Wszyscy pracujący, niezależnie od płci i innych różnic, mają prawo do jednakowego wynagrodzenia za pracę jednakowej wartości.

2. Ogólne warunki pracy określa ustawa uzupełniona układami zbiorowymi pracy, zawartymi w wyniku dobrowolnych negocjacji, a w razie ich niepowodzenia, reguły ustalone w drodze arbitrażu.

3. Ustawa określa tryb zawierania umów zbiorowych przez urzędników państwowych¹⁸ oraz osoby zatrudnione przez samorządy terytorialne lub inne publiczne osoby prawne.

4. Zabronione są wszelkie formy pracy przymusowej. Odrębne ustawy określają zasady świadczeń osobistych w razie wojny lub mobilizacji, wobec konieczności obrony kraju, albo pilnej potrzeby społecznej spowodowanej klęską lub zagrożeniem zdrowia publicznego; ustawy te określają także zasady osobistego wkładu pracy na rzecz samorządów terytorialnych w celu zaspokojenia potrzeb lokalnych.

5. Państwo troszczy się o ubezpieczenie społeczne pracowników, na zasadach określonych w ustawie.

Deklaracja wyjaśniająca

Ogólne warunki pracy określają też sposób zbierania składek członkowskich, przewidzianych w statutach poszczególnych związków zawodowych, oraz osobę obowiązującą do ich przyjmowania i przekazywania związkom zawodowym.

¹⁷ Art. 22 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

¹⁸ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „employés publics”, w tłumaczeniu angielskim: „civil servants”.

Artykuł 23

1. Państwo podejmuje odpowiednie działania na rzecz ochrony swobód związkowych i swobodnego korzystania z wynikających z nich uprawnień, przeciw wszelkim naruszeniom tych uprawnień, w zakresie określonym w ustawie.

2. Zapewnia się prawo do strajku. Jest ono wykonywane poprzez tworzone na mocy prawa związku zawodowe, mające na celu obronę i popieranie interesów ekonomicznych i zawodowych ludzi pracy.

Strajk, w jakiegokolwiek formie, jest zabroniony w odniesieniu do funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości i pracowników organów bezpieczeństwa. Prawo do strajku podlega określonym ograniczeniom, regulowanym w ustawie, w odniesieniu do funkcjonariuszy publicznych, urzędników samorządów terytorialnych, osób prawnych prawa publicznego, pracowników przedsiębiorstw publicznych lub przedsiębiorstw użyteczności publicznej, których funkcjonowanie ma podstawowe znaczenie dla zaspokojenia podstawowych potrzeb całego społeczeństwa. Ograniczenia te nie mogą prowadzić do zniesienia prawa do strajku ani stwarzać przeszkód w jego przeprowadzeniu zgodnie z prawem.

Artykuł 24¹⁹

1. Ochrona środowiska naturalnego i kulturalnego jest obowiązkiem państwa i prawem każdego obywatela. Państwo jest obowiązane stosować szczególne środki prewencyjne lub represyjne w celu ochrony zrównoważonego rozwoju środowiska. Ustawa reguluje kwestie dotyczące ochrony lasów i terenów leśnych. Sporządzenie spisu lasów jest obowiązkiem państwa. Zmiana sposobu użytkowania lasów i terenów leśnych jest zabroniona, chyba że użytkowanie ich jako terenów rolnych lub w innych celach, wynikających z interesu publicznego, jest korzystniejsze z punktu widzenia gospodarki narodowej.

2. Zagospodarowanie przestrzenne kraju, tworzenie, rozwój i rozbudowa miast i obszarów zamieszkałych w ogóle, znajdują się w pod nadzorem i kontrolą państwa, co służyć ma funkcjonalności i rozwojowi aglomeracji oraz zapewnieniu jak najlepszych warunków życia.

Odpowiednie decyzje i opinie techniczne uwzględniają zasady nauki. Sporządzenie krajowego spisu katastralnego jest obowiązkiem państwa.

¹⁹ W art. 24 ust. 1 i 2 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r., na mocy tej samej zmiany została dodana deklaracja wyjaśniająca.

3. Przy wyznaczaniu obszarów mieszkalnych i w celu ich efektywnej urbanizacji, właściciele terenów znajdujących się w tych obszarach obowiązani są, bez odszkodowania ze strony odpowiednich organów, oddać grunty niezbędne do budowy dróg, placów i innych terenów przeznaczonych do użytku publicznego, a także do udziału w wydatkach niezbędnych do wykonania prac w zakresie infrastruktury miejskiej, na zasadach określonych w ustawie.

4. Ustawa może przewidywać udział właścicieli terenów uznanych za obszary mieszkalne w ogólnym kształtowaniu i zagospodarowaniu tej strefy według planu urbanizacji przyjętego zgodnie z obowiązującymi zasadami; w zamian za przejęte tereny właściciele otrzymują domy lub mieszkania o równej wartości na zagospodarowanych ziemiach lub w budynkach powstających w tej strefie

5. Postanowienia poprzednich ustępów stosuje się także w odniesieniu do stref miejskich już istniejących i ponownie zagospodarowywanych. Tereny, które w wyniku ponownego zagospodarowania pozostały wolne, są przeznaczane do użytku publicznego lub mogą być sprzedane w celu pokrycia wydatków związanych z ponownym zagospodarowaniem, na zasadach określonych w ustawie.

6. Zabytki ruchome i nieruchome znajdują się pod ochroną państwa. Ustawa określa środki ograniczające prawo własności, niezbędne do zapewnienia tej ochrony, jak również rodzaje odszkodowań i sposoby ich przyznawania właścicielom.

Deklaracja wyjaśniająca

Przez las lub ekosystem leśny rozumie się organiczny zbiór dzikich roślin o drewnianym pniu na koniecznej powierzchni gruntu, który wraz z istniejącą w tym samym miejscu fauną i florą stanowi, poprzez ich współzależność i wzajemny wpływ, odrębną biowspólnotę (biowspólnotę leśną) i odrębne środowisko naturalne (leśne). O terenach leśnych mówi się, gdy w powyższym zbiorze wysoka lub niska dzika roślinność drzewiasta jest rozproszona.

Artykuł 25²⁰

1. Prawa człowieka jako jednostki i jako członka społeczeństwa oraz zasada socjalnego państwa prawa są gwarantowane przez państwo. Wszystkie organy

²⁰ W art. 25 ust. 1 został zmieniony na mocy noweli z dnia 6 kwietnia 2001 r.

państwa są obowiązane do zapewnienia swobodnego i skutecznego korzystania z nich. Zasady te odnoszą się również do stosunków między osobami prywatnymi, do których mogą znajdować zastosowanie. Wszelkiego rodzaju ograniczenia tych praw, które według Konstytucji mogą być ustanowione, powinny być określone bezpośrednio przez Konstytucję lub przez ustawę z poszanowaniem zasady proporcjonalności.

2. Uznanie i ochrona przez państwo podstawowych i niezbywalnych praw człowieka ma na celu urzeczywistnienie postępu społecznego w warunkach wolności i sprawiedliwości.

3. Nadużywanie praw jest niedozwolone.

4. Państwo ma prawo żądać od wszystkich obywateli wypełniania obowiązków wynikających ze społecznej i narodowej solidarności.

Część trzecia

Organizacja i funkcje państwa

Dział A

Struktura państwa

Artykuł 26

1. Władza ustawodawcza jest sprawowana przez Izbę Deputowanych i Prezydenta Republiki.

2. Władza wykonawcza jest sprawowana przez Prezydenta Republiki i rząd.

3. Władza sądownicza jest sprawowana przez sądy, których orzeczenia są wykonywane w imieniu Ludu Greckiego.

Artykuł 27

1. Żadna zmiana granic państwa nie może zostać dokonana bez odpowiedniej ustawy, uchwalonej bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych.

2. Żadne obce wojska nie mogą zostać wpuszczone na terytorium Grecji, stacjonować na nim ani przemieszczać się w jego granicach, bez odpowiedniej ustawy, uchwalonej bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych.

Artykuł 28

1. Powszechnie uznane normy prawa międzynarodowego, jak również umowy międzynarodowe po ich ratyfikacji w drodze ustawy i wejściu w życie, zgodnie

z przyjętymi w nich postanowieniami, stanowią integralną część wewnętrznego prawa greckiego i mają wyższą moc prawną niż sprzeczne z nimi postanowienia ustawy. Stosowanie norm prawa międzynarodowego i umów międzynarodowych wobec cudzoziemców jest zawsze podporządkowane warunkowi wzajemności.

2. Uprawnienia określone w Konstytucji mogą zostać w drodze umowy lub porozumienia międzynarodowego powierzone organom organizacji międzynarodowych, gdy służy to ważnemu interesowi narodowemu i rozwojowi współpracy z innymi państwami. Ratyfikacja takich umów i porozumień wymaga uchwalenia ustawy większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

3. Grecja może dobrowolnie wyrazić zgodę, w drodze ustawy uchwalonej bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych, na ograniczenie suwerenności narodowej w takim zakresie, w jakim podyktowane jest to ważnym interesem narodowym, nie ogranicza praw człowieka ani podstaw ustroju demokratycznego i jest realizowane zgodnie z zasadą równości i pod warunkiem wzajemności.

Deklaracja wyjaśniająca²¹

Artykuł 28 stanowi podstawę uczestnictwa kraju w procesie integracji europejskiej.

Artykuł 29²²

1. Obywatele greccy mający prawo głosowania mogą swobodnie tworzyć partie polityczne i do nich wstępować; organizacja i działalność partii powinny służyć swobodnemu funkcjonowaniu ustroju demokratycznego. Obywatele, którzy nie nabyli jeszcze czynnego prawa wyborczego, mogą być przyjmowani do młodzieżowych sekcji partii politycznych.

2. Partie mają prawo do wsparcia finansowego ze strony państwa w zakresie wydatków na cele wyborcze i funkcjonowanie, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa określa gwarancje przejrzystości w kwestii wydatków na cele wyborcze i ogólne zasady zarządzania finansami partii, deputowanych, kandydatów na deputowanych i kandydatów na stanowiska we władzy lokalnej wszystkich szczebli. Ustawa określa górną granicę wydatków na cele wyborcze, może zakazać pewnych form agitacji wyborczej i określa warunki,

²¹ Deklaracja wyjaśniająca do art. 28 została dodana na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

²² W art. 29 ust. 2 i 3 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

w jakich naruszenie odpowiednich postanowień jest powodem pozbawienia mandatu deputowanego, na wniosek wskazanego poniżej specjalnego organu. Kontrolą wydatków na cele wyborcze partii i kandydatów na deputowanych zajmuje się specjalny organ, składający się między innymi z funkcjonariuszy sądownictwa wyższego szczebla, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa może odnieść powyższe reguły do kandydatów na inne stanowiska obsadzone w drodze wyborów.

3. Bezwzględnie zabrania się funkcjonariuszom sądownictwa, wojskowym oraz funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa okazywania w jakiegokolwiek formie sympatii lub niechęci do jakiejkolwiek partii politycznej. Bezwzględnie zabrania się funkcjonariuszom państwa, samorządów terytorialnych, innych publicznych osób prawnych lub przedsiębiorstw publicznych samorządów terytorialnych, lub przedsiębiorstw, których zarząd powoływany jest bezpośrednio lub pośrednio przez państwo na podstawie decyzji administracyjnej lub jako akcjonariusz, okazywania w jakiegokolwiek formie sympatii lub niechęci do jakiejkolwiek partii politycznej podczas sprawowania swojego urzędu.

Dział B

Prezydent Republiki

Rozdział pierwszy

Wybory Prezydenta Republiki

Artykuł 30

1. Prezydent Republiki jest arbitrem w funkcjonowaniu instytucji Republiki. Jest on wybierany przez Izbę Deputowanych na pięcioletnią kadencję, zgodnie z postanowieniami art. 32 i art. 33.

2. Urząd Prezydenta Republiki jest niepołączalny z żadnym innym urządkiem, stanowiskiem lub funkcją.

3. Kadencja Prezydenta Republiki rozpoczyna się po złożeniu przez niego przysięgi.

4. W razie wojny kadencja Prezydenta Republiki zostaje przedłużona do jej zakończenia.

5. Ponowny wybór tej samej osoby na Prezydenta Republiki jest dozwolony tylko raz.

Artykuł 31²³

Na Prezydenta Republiki może być wybrany każdy, kto co najmniej od 5 lat ma obywatelstwo greckie, jest

Grekiem z pochodzenia po ojcu lub matce, ukończył 40 lat i posiada czynne prawo wyborcze.

Artykuł 32²⁴

1. Prezydent Republiki jest wybierany przez Izbę Deputowanych w głosowaniu jawnym, imiennym na specjalnym posiedzeniu Izby Deputowanych zwołanym w tym celu przez jej Przewodniczącego, co najmniej na miesiąc przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Republiki, zgodnie z postanowieniami Regulaminu Izby Deputowanych.

W razie trwałej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta Republiki, zgodnie z postanowieniami art. 34 ust. 2, jak również w razie zrzeczenia się urzędu, śmierci lub złożenia z urzędu, zgodnie z postanowieniami Konstytucji, Izba Deputowanych zbiera się w celu wyboru nowego Prezydenta Republiki nie później niż w ciągu 10 dni od przedterminowego upływu kadencji dotychczasowego Prezydenta Republiki.

2. Prezydent Republiki wybierany jest we wszystkich przypadkach na całą kadencję.

3. Na Prezydenta Republiki zostaje wybrany kandydat, który otrzymał większość $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

Jeżeli większość nie zostanie uzyskana, po 5 dniach przeprowadza się drugie głosowanie. Jeżeli w drugiej turze głosowania wymagana większość nie zostanie uzyskana, po upływie 5 dni głosowanie zostaje powtórzone; na Prezydenta Republiki zostaje wybrany ten kandydat, który otrzymał większość $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

4. Jeżeli wymagana większość kwalifikowana nie zostanie uzyskana również w trzeciej turze wyborów, w ciągu 10 dni od głosowania Izba Deputowanych zostaje rozwiązana i ogłasza się wybory do nowej Izby Deputowanych.

Nowo wybrana Izba Deputowanych, natychmiast po ukonstytuowaniu się, wybiera Prezydenta Republiki w głosowaniu jawnym i imiennym większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

Jeżeli wymagana większość nie zostanie uzyskana, druga tura głosowania odbywa się w ciągu kolejnych 5 dni; na Prezydenta Republiki zostaje wybrany ten kandydat, który otrzymał bezwzględną większość głosów ogólnej liczby deputowanych. Jeżeli większość

²³ Art. 31 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

²⁴ W art. 32 ust. 1 i 4 zostały zmienione na mocy noweli z 6 marca 1986 r.

nie zostanie uzyskana, po upływie 5 dni głosowanie zostaje powtórzone. Wybór jest dokonywany spośród dwóch kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę głosów, a Prezydentem Republiki zostaje ten, który otrzymał więcej głosów.

5. Jeżeli Izba Deputowanych nie obraduje, zwoływana jest nadzwyczajna sesja Izby Deputowanych w celu wyboru Prezydenta Republiki, zgodnie z postanowieniami ust. 4.

Jeżeli Izba Deputowanych została rozwiązana, niezależnie od przyczyny jej rozwiązania, wybór Prezydenta Republiki zostaje odroczony do czasu ukonstytuowania się nowej Izby Deputowanych i winien nastąpić nie później niż w ciągu 20 dni od dnia ukonstytuowania się Izby Deputowanych, zgodnie z postanowieniami ust. 3 i ust. 4 niniejszego artykułu, z zastrzeżeniem postanowień art. 34 ust. 1.

6. Jeżeli procedura wyboru nowego Prezydenta Republiki, określona w powyższych ustępach, nie zostanie zakończona w określonym terminie, dotychczasowy Prezydent Republiki sprawuje urząd, nawet po upływie jego kadencji, aż do wyboru nowego Prezydenta Republiki.

Deklaracja wyjaśniająca

Prezydent Republiki, który zrzeknie się urzędu przed upływem kadencji, nie może zostać zgłoszony jako kandydat w wyborach prezydenckich następujących bezpośrednio po zrzeczeniu się przez niego urzędu.

Artykuł 33

1. Nowo wybrany Prezydent Republiki obejmuje urząd następnego dnia po upływie kadencji ustępującego Prezydenta Republiki, a we wszystkich innych przypadkach, następnego dnia po wyborze.

2. Przed objęciem urzędu Prezydent Republiki składa przed Izbą Deputowanych następującą przysięgę:

„Przysięgam, w imię Trójcy Świętej, Jedynej i Niepodzielnej, przestrzegać Konstytucji i ustaw, czuwać nad ich wiernym przestrzeganiem, bronić niezależności narodowej i integralności kraju, chronić prawa i wolności Greków i służyć interesowi powszechnemu i rozwojowi Ludu Greckiego”.

3. Listę cywilną Prezydenta Republiki i zasady działania służb niezbędnych do sprawowania jego urzędu określa ustawa.

Artykuł 34

1. W razie pobytu Prezydenta Republiki za granicą dłużej niż 10 dni, jego śmierci, zrzeczenia się urzędu, złożenia z urzędu lub jakiegokolwiek innej przeszkody w sprawowaniu urzędu, tymczasowo zastępuje go Przewodniczący Izby Deputowanych, a w razie jego nieobecności, Przewodniczący poprzedniej Izby Deputowanych; jeżeli ten ostatni odmówi lub jest nieobecny, obowiązki Prezydenta Republiki wykonuje kolegialnie rząd.

W czasie zastępowania Prezydenta Republiki nie mogą być stosowane postanowienia o rozwiązaniu Izby Deputowanych, z wyjątkiem sytuacji, o której mowa w art. 32 ust. 4; nie mogą także być stosowane postanowienia o odwołaniu rządu i o odwołaniu się do referendum, zgodnie z postanowieniami art. 38 ust. 2 i art. 44 ust. 2.

2. Jeżeli niemożność sprawowania urzędu przez Prezydenta Republiki trwa dłużej niż 30 dni, Izba Deputowanych zostaje zwołana w trybie obowiązkowym, nawet w razie wcześniejszego jej rozwiązania, aby rozstrzygnąć większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby jej członków, czy sytuacja wymaga wyboru nowego Prezydenta Republiki. Wybór nowego Prezydenta Republiki nie może odbyć się później niż w ciągu 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia okresu zastępowania Prezydenta Republiki spowodowanego niemożnością sprawowania urzędu.

Rozdział drugi

Uprawnienia i odpowiedzialność Prezydenta Republiki

Artykuł 35²⁵

1. Żaden akt Prezydenta Republiki nie może obowiązywać i nie może być wykonywany bez kontrasygnaty właściwego ministra, który przez podpisanie aktu bierze za niego odpowiedzialność, i jeżeli nie został ogłoszony w dzienniku urzędowym.

W razie wygaśnięcia pełnomocnictw rządu zgodnie z postanowieniami art. 38 ust. 1, jeżeli Premier nie kontrasygnuje odpowiedniego dekretu, dekret ten jest podpisywany wyłącznie przez Prezydenta Republiki.

2. Wyjątek stanowią następujące akty, które nie podlegają kontrasygnacie:

a) powołanie Premiera,

²⁵ Art. 35 został zmieniony na mocy noweli z 6 marca 1986 r.

- b) powierzenie misji konsultacyjnej zgodnie z postanowieniami art. 37 ust. 2, ust. 3 i ust. 4,
- c) rozwiązanie Izby Deputowanych zgodnie z postanowieniami art. 32 ust. 4 i art. 41 ust. 1 w razie braku kontrasygnaty Premiera, jak również z postanowieniami art. 53 ust. 1 w razie braku kontrasygnaty Rady Ministrów,
- d) zwrot projektu ustawy uchwalonej przez Izbę Deputowanych zgodnie z postawieniami art. 42 ust. 1,
- e) nominacja personelu obsługującego Prezydenta Republiki.

3. Dekret o zarządzeniu referendum w sprawie projektu ustawy zgodnie z postanowieniami art. 44 ust. 2 jest kontrasygnowany przez Przewodniczącego Izby Deputowanych.

Artykuł 36

1. Przestrzegając postanowień art. 35 ust. 1, Prezydent Republiki reprezentuje państwo w stosunkach międzynarodowych, wypowiada wojnę, zawiera traktaty pokojowe, sojusze, umowy dotyczące współpracy gospodarczej i udziału w organizacjach lub związkach międzynarodowych; informuje o tym Izbę Deputowanych, której udziela wszelkich niezbędnych wyjaśnień w takim zakresie, w jakim pozwalają na to interesy i bezpieczeństwo państwa.

2. Umowy dotyczące handlu, podatków, współpracy gospodarczej i udziału w organizacjach lub związkach międzynarodowych oraz wszystkie umowy zawierające ustępstwa, które zgodnie z innymi postanowieniami Konstytucji, wymagają regulacji ustawowej, jak również umowy nakładające indywidualne obciążenia na Greków, obowiązują po ich ratyfikacji w drodze ustawy.

3. Tajne klauzule umów nie mogą w żadnym razie podważać artykułów podanych do wiadomości publicznej.

4. Ratyfikacja umów międzynarodowych nie może być przedmiotem delegacji ustawowej, określonej w art. 43 ust. 2 i ust. 4.

Artykuł 37²⁶

1. Prezydent Republiki powołuje Premiera, a na jego wniosek powołuje i odwołuje pozostałych członków rządu i sekretarzy stanu.

²⁶ W art. 37 ust. 2, 3 i 4 zostały zmienione na mocy noweli z 6 marca 1986 r., na mocy tej samej zmiany została dodana deklaracja wyjaśniająca.

2. Na stanowisko Premiera powoływany jest przywódca partii, która dysponuje bezwzględną większością głosów w Izbie Deputowanych. W przypadku, gdy żadna partia nie dysponuje bezwzględną większością głosów, Prezydent Republiki powierza przywódcy partii dysponującej względną większością głosów misję konsultacyjną, której celem jest zbadanie możliwości utworzenia rządu cieszącego się zaufaniem Izby Deputowanych.

3. Jeżeli zostanie stwierdzone, że taka możliwość nie istnieje, Prezydent Republiki powierza misję konsultacyjną przywódcy drugiej co do wielkości partii parlamentarnej; jeżeli i ta misja będzie bezowocna, Prezydent Republiki powierza misję konsultacyjną przywódcy trzeciej co do wielkości partii parlamentarnej. Każda misja konsultacyjna trwa 3 dni. Jeżeli misje konsultacyjne nie przyniosą efektów, Prezydent Republiki zwołuje przywódców partii i w razie potwierdzenia niemożności utworzenia rządu cieszącego się zaufaniem Izby Deputowanych, stara się uzgodnić utworzenie rządu, złożonego z przedstawicieli wszystkich partii wchodzących w skład Izby Deputowanych, w celu przeprowadzenia nowych wyborów. W razie niepowodzenia tego przedsięwzięcia, powierza on prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego lub prezesowi Sądu Kasacyjnego lub prezesowi Izby Obrachunkowej misję utworzenia rządu, cieszącego się możliwie największym poparciem, w celu przeprowadzenia nowych wyborów oraz rozwiązuje Izbę Deputowanych.

4. W przypadkach, o których mowa w poprzednich ustępach, gdy misja utworzenia rządu lub misja konsultacyjna powierzone mają być przywódcy partii, a partia ta nie ma przywódcy lub reprezentanta albo jeżeli przywódca partii lub jej reprezentant nie zostali wybrani na deputowanych, Prezydent Republiki powierza tę misję osobie przedstawionej przez grupę parlamentarną tej partii. Propozycja powierzenia misji następuje w ciągu trzech dni od zakomunikowania Prezydentowi Republiki przez Przewodniczącego Izby Deputowanych o ilości miejsc posiadanych przez każdą partię; powyższe musi mieć miejsce przed powierzeniem misji.

Deklaracja wyjaśniająca

W przypadku, gdy partie mają taką samą liczbę mandatów, pierwszeństwo w otrzymaniu misji konsultacyjnej ma partia, która otrzymała więcej głosów w wyborach; zgodnie z postanowieniami Regulami-

nu Izby Deputowanych, partia nowo zorganizowana w grupę parlamentarną jest sytuowana po partii wcześniej zorganizowanej i mającej taką samą liczbę mandatów. W obu przypadkach misje konsultacyjne są powierzane nie więcej niż 4 partiom.

Artykuł 38²⁷

1. Prezydent Republiki stwierdza wygaśnięcie pełnomocnictw rządu w przypadku, gdy rządłoży dymisję lub gdy Izba Deputowanych wyrazi rządowi wotum nieufności zgodnie z postanowieniami art. 84.

2. W tych przypadkach stosuje się odpowiednio postanowienia art. 37 ust. 2, 3 i 4.

Jeżeli Premier zdymisjonowanego rządu jest przywódcą lub reprezentantem partii dysponującej bezwzględną większością ogólnej liczby deputowanych, stosuje się odpowiednio postanowienia art. 37 ust. 3 zdanie trzecie.

3. W razie dymisji Premiera, jego śmierci lub niemożności wypełniania obowiązków z przyczyn zdrowotnych Prezydent Republiki powołuje na to stanowisko osobę zaproponowaną przez grupę parlamentarną partii ustępującego Premiera, jeżeli partia ta dysponuje bezwzględną większością mandatów w Izbie Deputowanych. Propozycja ta składana jest nie później niż w ciągu 3 dni od dnia dymisji lub śmierci Premiera lub stwierdzenia niemożności wypełniania przez niego obowiązków. Jeżeli żadna partia nie dysponuje bezwzględną większością mandatów w Izbie Deputowanych, stosuje się odpowiednio postanowienia ust. 4 poprzedniego artykułu, a następnie drugie zdanie ust. 2 i ust. 3.

Niemożność wypełniania obowiązków przez Premiera z przyczyn zdrowotnych stwierdza Izba Deputowanych na mocy odrębnej uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych, na wniosek grupy parlamentarnej partii Premiera, jeżeli partia ta dysponuje bezwzględną większością mandatów w Izbie Deputowanych. W każdym innym przypadku, wniosek musi zostać złożony przez co najmniej 1/3 ogólnej liczby deputowanych.

Do czasu powołania nowego Premiera, obowiązki Premiera wykonuje pierwszy spośród wicepremierów, a jeśli nie powołano wicepremierów, minister, któremu według rangi przysługuje pierwszeństwo.

²⁷ W art. 38 ust. 1 i 2 zostały zmienione na mocy noweli z 6 marca 1986 r., na mocy tej samej zmiany została dodana deklaracja wyjaśniająca. Ust. 2 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

Deklaracja wyjaśniająca

Postanowienia ust. 2 stosuje się także w przypadku zastępowania Prezydenta Republiki, zgodnie z postanowieniami art. 34.

Artykuł 39²⁸

[Uchylony]

Artykuł 40

1. Prezydent Republiki zwołuje Izbę Deputowanych na sesję zwyczajną raz w roku, zgodnie z postanowieniami art. 64 ust. 1 oraz na sesję nadzwyczajną każdorazowo, gdy uzna taką potrzebę; Prezydent Republiki ogłasza osobiście lub za pośrednictwem Premiera rozpoczęcie i zakończenie każdej kadencji.

2. Prezydent Republiki może zawiesić sesję parlamentarną tylko jeden raz, odraczając jej otwarcie lub przerywając obrady.

3. Zawieszenie obrad nie może trwać dłużej niż 30 dni i nie może być powtórzone podczas tej samej sesji parlamentarnej bez zgody Izby Deputowanych.

Artykuł 41²⁹

1. Prezydent Republiki może rozwiązać Izbę Deputowanych, jeżeli dwa kolejne rządy bądź podały się do dymisji, bądź Izba Deputowanych wyraziła im wotum nieufności i jeżeli skład Izby Deputowanych nie gwarantuje stabilności rządowej. Wybory są przeprowadzane przez rząd cieszący się zaufaniem rozwiązanej Izby Deputowanych. We wszystkich innych przypadkach stosuje się postanowienia art. 37 ust. 3, zdanie trzecie.

2. Prezydent Republiki rozwiązuje Izbę Deputowanych na wniosek rządu, który otrzymał wotum zaufania, w celu odnowienia mandatu wyborczego przed rozwiązaniem kwestii mającej szczególne znaczenie dla kraju. Rozwiązanie nowej Izby Deputowanych z tego samego powodu jest wykluczone.

3. Dekret o rozwiązaniu Izby Deputowanych, kontrasygnowany przez Radę Ministrów przy uwzględnieniu postanowień poprzedniego ustępu, powinien stanowić o zarządzeniu wyborów w ciągu 30 dni i zwołaniu nowej Izby Deputowanych w ciągu 30 dni od dnia wyborów.

²⁸ Art. 39 został uchylony na mocy noweli z 6 marca 1986 r.

²⁹ W art. 41 ust. 1, 2 i 4 zostały zmienione na mocy noweli z 6 marca 1986 r., na mocy tej samej zmiany została dodana deklaracja wyjaśniająca.

4. Izba Deputowanych, wybrana po rozwiązaniu poprzedniej Izby Deputowanych, nie może zostać rozwiązana przed upływem roku od rozpoczęcia jej kadencji, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 37 ust. 3 i ust. 1 niniejszego artykułu.

5. Rozwiązanie Izby Deputowanych jest obowiązkowe w przypadku określonym w art. 32 ust. 4.

Deklaracja wyjaśniająca

We wszystkich przypadkach bez wyjątku, dekret o rozwiązaniu Izby Deputowanych musi stanowić o zarządzeniu wyborów w ciągu 30 dni i zwołaniu nowej Izby Deputowanych w ciągu 30 dni od dnia wyborów.

Artykuł 42³⁰

1. Prezydent Republiki promulguje i publikuje ustawy uchwalone przez Izbę Deputowanych w ciągu miesiąca od dnia ich uchwalenia. Prezydent Republiki może w terminie określonym w poprzednim zdaniu zwrócić Izbie Deputowanych uchwalony przez nią projekt ustawy, przedstawiając motywy zwrotu.

2. Projekt ustawy zwrócony przez Prezydenta Republiki jest rozpatrywany na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych; jeżeli został on ponownie uchwalony bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych, zgodnie z procedurą określoną w art. 76 ust. 2, Prezydent Republiki obowiązkowo promulguje go i ogłasza w ciągu 10 dni od dnia ponownego uchwalenia.

3. [Uchylony]

Artykuł 43³¹

1. Prezydent Republiki wydaje dekrety niezbędne do wykonywania ustaw; nie ma prawa zawieszać wykonywania ustaw ani zwalniać kogokolwiek z obowiązku ich wykonywania.

2. Dekrety mogą być wydawane na wniosek właściwego ministra i na podstawie oraz w ramach kompetencji określonych ustawą. Na wniosek właściwego ministra, na podstawie i w ramach szczególnej delegacji ustawowej, mogą być wydawane dekrety określające szczegóły stosowania ustawy³². Upoważnienie innych

organów administracji do wydawania aktów normatywnych³³ jest dozwolone jedynie w odniesieniu do materii szczegółowych, spraw interesu lokalnego albo o charakterze technicznym lub uszczegóławiającym.

3. [Uchylony]

4. Ustawy uchwalone przez Izbę Deputowanych na posiedzeniu plenarnym mogą przyznawać prawo do wydawania dekretów dla uregulowania materii, określonych w sposób ogólny przez te ustawy. Ustawy te ustalają ogólne zasady i kierunki regulacji oraz określają czas, w którym delegacja powinna zostać wykorzystana.

5. Materie, które zgodnie z postanowieniami art. 72 ust. 1 podlegają kompetencji Zgromadzenia Plenarnego Izby Deputowanych, nie mogą być przedmiotem delegacji określonej w poprzednim ustępie.

Artykuł 44³⁴

1. W nadzwyczajnych okolicznościach, wobec pilnej i nieprzewidzianej konieczności Prezydent Republiki może, na wniosek Rady Ministrów, wydawać akty regulujące materię ustawową³⁵. Akty te powinny zostać przedstawione, zgodnie z postanowieniami art. 72 ust. 1, Izbie Deputowanych do zatwierdzenia w ciągu 40 dni od dnia ich wydania lub w ciągu 40 dni od dnia zwołania sesji Izby Deputowanych. Jeżeli akty te nie zostaną przedstawione Izbie Deputowanych w wyżej określonym terminie lub jeżeli nie zostaną zatwierdzone przez Izbę Deputowanych w ciągu 3 miesięcy od dnia ich przedstawienia, tracą moc.

2. Na wniosek Rady Ministrów poparty uchwałą podjętą bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych, Prezydent Republiki zarządza dekretem referendum w sprawie ważnych problemów narodowych,

Prezydent Republiki zarządza dekretem referendum w sprawie uchwalonych projektów ustaw regulujących doniosłe kwestie społeczne, z wyjątkiem spraw podatkowych, na mocy uchwały podjętej większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby deputowanych, na wniosek $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby deputowanych, zgodnie z postanowieniami Regulaminu Izby Deputowanych oraz ustawy wyko-

³⁰ W art. 42 ust. 1 i 2 został zmieniony, a ust. 3 został uchylony na mocy zmiany z 6 marca 1986 r.

³¹ W art. 43 ust. 3 został uchylony na mocy zmiany z 6 marca 1986 r.

³² W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „des décrets réglementaires”. Są to akty o podstawowej randze prawnej. W tłumaczeniu angielskim: „regulatory decrees”.

³³ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „les actes réglementaires”, w tłumaczeniu angielskim: „regulatory acts”.

³⁴ W art. 44 ust. 2 i 3 zostały zmienione na mocy noweli 6 marca 1986 r.

³⁵ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „actes de contenu législatif”, w tłumaczeniu angielskim: „acts of legislative content”.

nującej postanowienia niniejszego rozdziału. Podczas jednej kadencji Izby Deputowanych nie mogą zostać zgłoszone więcej niż dwa wnioski o przeprowadzenie referendum w sprawie projektów ustaw.

Jeżeli projekt zostanie przyjęty, termin określony w art. 42 ust. 1 rozpoczyna się od dnia przeprowadzenia referendum.

3. W wyjątkowych okolicznościach, po uzyskaniu pozytywnej opinii Premiera, Prezydent Republiki zwraca się z orędziami do narodu. Orędzia są kontrasygnowane przez Premiera i ogłaszane w dzienniku urzędowym.

Artykuł 45

Prezydent Republiki jest zwierzchnikiem sił zbrojnych kraju, a dowództwo nad nimi³⁶ sprawuje rząd, na zasadach określonych w ustawie. Prezydent nadaje także stopnie wojskowe osobom służącym w siłach zbrojnych, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 46

1. Prezydent Republiki powołuje i odwołuje funkcjonariuszy publicznych zgodnie z postanowieniami ustawy, z wyjątkiem przypadków w niej określonych.

2. Prezydent Republiki przyznaje odznaczenia państwowe zgodnie z postanowieniami ustawy, która te kwestie reguluje.

Artykuł 47³⁷

1. Prezydent Republiki, na wniosek Ministra Sprawiedliwości i po zasięgnięciu opinii rady złożonej w większości z sędziów, może stosować prawo łaski, łagodzić lub zmniejszać kary orzeczone przez sądy, jak również uchylać konsekwencje prawne kar orzeczonych i odbytych.

2. Wobec ministra skazanego zgodnie z postanowieniami art. 86 Prezydent Republiki może zastosować prawo łaski jedynie za zgodą Izby Deputowanych.

3. Amnestia może zostać udzielona wyłącznie osobom skazanym za przestępstwa polityczne, w drodze ustawy uchwalonej na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

4. Amnestia nie może być udzielona osobom skazanym za przestępstwa pospolite nawet w drodze ustawy.

³⁶ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „commandement”.

³⁷ W art. 47 ust. 3 został zmieniony na mocy noweli z 6 marca 1986 r.

Artykuł 48³⁸

1. W razie wojny, mobilizacji zarządzanej ze względu na niebezpieczeństwo zewnętrzne lub bezpośrednio zagrożenie bezpieczeństwa narodowego, jak również w przypadku ujawnienia działań zbrojnych, mających na celu obalenie ustroju demokratycznego, Izba Deputowanych, na wniosek Rządu, podejmuje uchwałę, odnoszącą się do całości lub części terytorium państwa, o wprowadzeniu w życie ustawy o stanie wyjątkowym, ustanowieniu sądów nadzwyczajnych i zawieszeniu obowiązywania, w całości lub w części, postanowień art. 5 ust. 4, art. 6, art. 8, art. 9, art. 11, art. 12 ust. 1–4, art. 14, art. 19, art. 22 ust. 3, art. 23, art. 96 ust. 4 i art. 97. Prezydent Republiki ogłasza uchwałę Izby Deputowanych.

Uchwała Izby Deputowanych określa czas obowiązywania zastosowanych środków, który nie może przekroczyć 15 dni.

2. Jeżeli Izba Deputowanych nie obraduje lub jeżeli z przyczyn obiektywnych nie jest możliwe jej zwołanie we właściwym czasie, środki, o których mowa w poprzednim ustępie, zostają przedsięwzięte na wniosek Rady Ministrów, w drodze dekretu prezydenckiego. Dekret jest przedstawiany przez Radę Ministrów Izbie Deputowanych do zatwierdzenia tak szybko, jak możliwe jest jej zwołanie, także w razie upływu kadencji Izby Deputowanych lub jej rozwiązania; w każdym przypadku musi to nastąpić w terminie nie dłuższym niż 15 dni.

3. Obowiązywanie środków określonych w poprzednich ustępach może zostać przedłużone na kolejne okresy piętnastodniowe jedynie na mocy wcześniejszej uchwały Izby Deputowanych, która jest zwoływana również w razie upływu jej kadencji lub jej rozwiązania.

4. Środki określone w poprzednich ustępach przestają obowiązywać po upływie terminów określonych w ust. 1, ust. 2 i ust. 3, jeżeli nie zostaną przedłużone na mocy uchwały Izby Deputowanych, a w każdym przypadku, z chwilą zakończenia wojny, jeżeli zostały wprowadzone jako jej konsekwencja.

5. Począwszy od dnia wejścia w życie środków określonych w poprzednich ustępach, Prezydent Republiki, na wniosek rządu, może wydawać akty o mocy ustawy w przypadku wystąpienia nadzwyczajnej sytuacji lub w celu jak najszybszego przywrócenia funkcjonowania instytucji konstytucyjnych. Akty te

³⁸ Art. 48 został zmieniony na mocy noweli z 6 marca 1986 r.

są przedstawiane Izbie Deputowanych do zatwierdzenia w ciągu 15 dni od dnia zebrania się Izby Deputowanych na sesji; tracą one ważność, o ile nie zostaną przedstawione Izbie Deputowanych w terminie wyżej określonym lub nie zostaną zatwierdzone w ciągu 15 dni od dnia ich przedstawienia Izbie Deputowanych. Ustawa dotycząca stanu wyjątkowego nie może być zmieniana w czasie jego obowiązywania.

6. Uchwały Izby Deputowanych, o których mowa w ust. 2 i ust. 3, są podejmowane większością głosów ogólnej liczby deputowanych; uchwała, o której mowa w ust. 1, wymaga podjęcia większością $\frac{3}{5}$ głosów ogólnej liczby deputowanych. Izba Deputowanych podejmuje uchwały podczas jednego posiedzenia.

7. Podczas całego okresu stosowania środków stanu wyjątkowego, podjętych zgodnie z niniejszym artykułem, postanowienia art. 61 i art. 62 Konstytucji stosuje się w pełnym zakresie, nawet jeżeli Izba Deputowanych została rozwiązana lub jej kadencja upłynęła.

Rozdział trzeci

Szczególna odpowiedzialność Prezydenta Republiki

Artykuł 49

1. Prezydent Republiki nie ponosi żadnej odpowiedzialności za działania podejmowane podczas wypełniania swoich obowiązków, z wyjątkiem zdrady stanu lub świadomego łamania Konstytucji. W odniesieniu do działań niezwiązanych z wypełnianiem obowiązków, postępowanie karne ulega zawieszeniu do czasu upływu kadencji Prezydenta Republiki.

2. Wniosek o postawienie Prezydenta Republiki w stan oskarżenia i pociągnięcie go do odpowiedzialności jest składany Izbie Deputowanych po uzyskaniu podpisów co najmniej $\frac{1}{5}$ jej członków; jego przyjęcie wymaga większości $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby jej członków.

3. Jeżeli wniosek zostanie przyjęty, Prezydent Republiki staje przed sądem, o którym mowa w art. 86; postanowienia dotyczące tego sądu stosuje się odpowiednio.

4. Z chwilą postawienia Prezydenta Republiki w stan oskarżenia, przestaje on wypełniać swoje obowiązki i jest zastępowany zgodnie z postanowieniami art. 34; obejmuje na nowo swoje obowiązki, o ile jego kadencja nie upłynęła w momencie ogłoszenia przez sąd, o którym mowa w art. 86, wyroku uniewinniającego.

5. Ustawa uchwalona przez Izbę Deputowanych na posiedzeniu plenarnym określa zasady stosowania postanowień niniejszego artykułu.

Artykuł 50

Prezydent Republiki wyposażony jest jedynie w te kompetencje, które wyraźnie przyznaje mu Konstytucja i odpowiednie ustawy.

Dział C

Izba Deputowanych

Rozdział pierwszy

Wybory i skład Izby Deputowanych

Artykuł 51³⁹

1. Liczbę deputowanych określa ustawa; nie może być ona niższa niż 200 ani wyższa niż 300.

2. Deputowani reprezentują Naród.

3. Deputowani są wybierani w głosowaniu bezpośrednim, powszechnym i tajnym przez obywateli mających prawo głosowania, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa może ograniczyć czynne prawo wyborcze jedynie wobec osób, które nie osiągnęły wymaganego wieku, nie posiadają zdolności do czynności prawnych lub zostały skazane prawomocnym wyrokiem za określone przestępstwa.

4. Wybory parlamentarne odbywają się jednocześnie na terytorium całego kraju. Ustawa uchwalona większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych może określić zasady korzystania z czynnego prawa wyborczego przez wyborców, którzy znajdują się poza granicami kraju. Dla tych wyborców zasada jednoczesnego przeprowadzania wyborów nie stoi na przeszkodzie korzystaniu z prawa głosowania za pomocą poczty lub innego środka, jeżeli liczenie głosów i ogłoszenie wyników mają miejsce w tym samym czasie, co na terytorium całego kraju.

5. Korzystanie z czynnego prawa wyborczego jest obowiązkowe.

Artykuł 52

Swobodne i rzetelne wyrażanie woli ludu jako wyraz suwerenności ludowej jest gwarantowane przez wszystkich urzędników Republiki, którzy w każdych okolicznościach, obowiązani są je zapewnić. Ustawa określa sankcje karne za naruszenie tego postanowienia.

³⁹ W art. 51 ust. 4 i 5 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

Artykuł 53

1. Deputowani są wybierani na 4 kolejne lata, licząc od dnia wyborów powszechnych. Z upływem kadencji, na mocy dekretu prezydenckiego kontrasygnowanego przez Radę Ministrów, zarządzane są powszechne wybory parlamentarne, które powinny się odbyć w ciągu 30 dni, oraz zwołanie nowej Izby Deputowanych na sesję zwyczajną w ciągu 30 dni od dnia wyborów.

2. Mandat deputowanego, który wygasa w ciągu ostatniego roku kadencji nie podlega obsadzeniu w drodze wyborów uzupełniających, wymaganych przez ustawę, dopóki liczba nieobsadzonych mandatów nie przekroczy $\frac{1}{5}$ ogólnej liczby deputowanych.

3. W razie wojny kadencja Izby Deputowanych zostaje przedłużona aż do jej zakończenia. Jeżeli Izba Deputowanych została rozwiązana, wybory parlamentarne zawieszają się do zakończenia wojny, a rozwiązana Izba Deputowanych jest zwoływana z mocy prawa.

Artykuł 54⁴⁰

1. System wyborczy i okręgi wyborcze określa ustawa, która wchodzi w życie po drugich bezpośrednio następujących wyborach, chyba że na mocy specjalnego postanowienia przyjętego większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych, przewidziane zostaje jej wejście w życie bezzwłocznie po pierwszych bezpośrednio następujących wyborach.

2. Liczba deputowanych przypadających na każdy okręg wyborczy jest ustalana na mocy dekretu prezydenckiego na podstawie urzędowej liczby ludności okręgu wynikającej, według ostatniego spisu, z liczby osób wpisanych do gminnych rejestrów, na zasadach określonych w ustawie. Wyniki spisu uważa się za opublikowane na podstawie danych właściwego urzędu po upływie roku od ostatniego dnia spisu.

3. Część Izby Deputowanych, jednak nie większa niż $\frac{1}{20}$ ogólnej liczby deputowanych, może zostać wybrana na terytorium całego kraju, proporcjonalnie do ogólnej siły wyborczej każdej partii w kraju, na zasadach określonych w ustawie.

⁴⁰ W art. 54 ust. 1 i 2 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

Rozdział drugi

Niedopuszczalność wyboru i niepołączalność mandatu deputowanego

Artykuł 55

1. Na deputowanego może zostać wybrany obywatel grecki mający prawo głosowania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 25 lat.

2. Deputowany niespełniający jednego z wymienionych wyżej warunków zostaje z mocy prawa pozbawiony mandatu deputowanego.

Artykuł 56⁴¹

1. Pobierający stałe wynagrodzenie funkcjonariusze i pracownicy publiczni, inni urzędnicy państwowi, osoby służące w siłach zbrojnych i siłach bezpieczeństwa, urzędnicy samorządów terytorialnych lub innych publicznych osób prawnych, osoby stanowiące jednoosobowe, pochodzące z wyboru organy samorządów terytorialnych, prezesi, wiceprezesi lub przewodniczący rad nadzorczych, dyrektorzy zarządzający lub wykonawcy publicznych osób prawnych lub państwowych osób prawnych albo przedsiębiorstw publicznych lub przedsiębiorstw, których zarząd powoływany jest bezpośrednio lub pośrednio przez państwo na podstawie decyzji administracyjnej albo jako akcjonariusz, lub przedsiębiorstw samorządów terytorialnych nie mogą kandydować ani zostać wybrani na deputowanych bez podania się do dymisji przed zgłoszeniem swojej kandydatury. Dymisja jest skuteczna jedynie po przedłożeniu jej na piśmie. Powrót do służby czynnej wojskowych, którzy podali się do dymisji, jest wykluczony. Osoby stanowiące jednoosobowe, pochodzące z wyboru wyższe organy samorządów terytorialnych drugiego szczebla nie mogą kandydować ani zostać wybrane na deputowanych w trakcie kadencji, na którą zostały wybrane, nawet jeżeli podadzą się do dymisji.

2. Profesorowie jednostek szkolnictwa wyższego nie podlegają ograniczeniom, o których mowa w poprzednim ustępie. Podczas trwania kadencji, profesorowie wybrani na deputowanych nie mogą wypełniać swoich obowiązków związanych z funkcją profesora; sposób ich zastępowania określa ustawa.

3. Nie mogą kandydować ani zostać wybrani na deputowanych w żadnym okręgu wyborczym, w któ-

⁴¹ W art. 56 ust. 1 i 3 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

rym pełnili swoje funkcje lub w okręgu wyborczym, na który rozciągała się ich kompetencja terytorialna w ciągu ostatnich 18 miesięcy czteroletniej kadencji Izby Deputowanych:

- a) prezesi, wiceprezesi lub przewodniczący rad nadzorczych lub dyrektorzy zarządzający lub wykonawczy publicznych osób prawnych, z wyjątkiem stowarzyszeń, osób prawnych prawa prywatnego stanowiących własność państwa i przedsiębiorstw publicznych lub przedsiębiorstw, których zarząd powoływany jest bezpośrednio lub pośrednio przez państwo na podstawie decyzji administracyjnej lub jako akcjonariusz,
- b) członkowie niezależnych organów utworzonych i działających na podstawie postanowień art. 101A, jak również organów uznanych przez ustawę za niezależne lub nadzorcze,
- c) wyżsi oficerowie sił zbrojnych i sił bezpieczeństwa,
- d) pobierający wynagrodzenie funkcjonariusze państwa, samorządów terytorialnych i ich przedsiębiorstw, jak również osób prawnych i przedsiębiorstw określonych w punkcie a), którzy zajmowali stanowisko kierownika jednostki szczebla departamentalnego lub inne równorzędne stanowisko, jak szczegółowo określa to ustawa. Wymienieni w poprzednim zdaniu funkcjonariusze, których kompetencja obejmowała szersze terytorium, podlegają ograniczeniom, o których mowa w niniejszym ustępie, także w okręgach wyborczych innych niż ten, w którym znajdowało się ich miejsce pracy, ale tylko, jeżeli zajmowali stanowisko kierownika jednostki szczebla departamentalnego lub inne, równorzędne stanowisko, jak szczegółowo określa to ustawa,
- e) sekretarze generalni lub szefowie ministerstw albo samodzielnych lub regionalnych sekretariatów generalnych oraz wszyscy ci, których ustawa za takich uważa.

Ograniczeniom, o których mowa w niniejszym ustępie, nie podlegają osoby kandydujące z list krajowych⁴².

4. Funkcjonariusze cywilni i wojskowi, którzy zgodnie z prawem obowiązani są pozostawać na służbie przez określony czas, nie mogą kandydować ani zostać wybrani na deputowanych w czasie trwania ich obowiązków.

⁴² Grecki system wyborczy oparty na zasadzie proporcjonalności przewiduje też obsadzenie niewielkiej liczby mandatów przez instytucję listy krajowej (przyp. red.).

Artykuł 57⁴³

1. Mandatu deputowanego nie można łączyć z działalnością lub statusem właściciela lub wspólnika, udziałowca, administratora, zarządcy, członka rady nadzorczej, dyrektora generalnego jego zastępców przedsiębiorstwa, które:

- a) wykonuje prace lub prowadzi badania, zapewnia zaopatrzenie, świadczy usługi na rzecz państwa, albo jest związane z państwem podobnymi umowami o rozwoju i inwestycjach,
- b) korzysta ze szczególnych przywilejów,
- c) posiada stację radiową lub telewizyjną lub zarządza nimi albo wydaje gazetę o zasięgu ogólnokrajowym,
- d) posiada koncesję na działalność w sferze usług publicznych lub na prowadzenie przedsiębiorstwa publicznego lub przedsiębiorstwa użyteczności publicznej,
- e) wynajmuje w celach zarobkowych nieruchomości należące do państwa.

Przy stosowaniu postanowień niniejszego ustępu, przez państwo rozumie się również samorządy terytorialne, inne publiczne osoby prawne, osoby prawne prawa prywatnego stanowiące własność państwa, przedsiębiorstwa publiczne, przedsiębiorstwa samorządów terytorialnych i inne przedsiębiorstwa, których zarząd powoływany jest bezpośrednio lub pośrednio przez państwo na podstawie decyzji administracyjnej lub jako akcjonariusz. Akcjonariuszem przedsiębiorstwa podlegającego ograniczeniom, o których mowa w niniejszym ustępie, jest każda osoba mająca w nim udział większy niż 1% kapitału.

Odrębna ustawa może określać rodzaje działalności zawodowej, poza wymienionymi w powyższych punktach, których nie można łączyć z mandatem deputowanego.

Naruszenie postanowień niniejszego ustępu pociąga za sobą pozbawienie mandatu deputowanego oraz unieważnienie odpowiednich umów lub aktów, na zasadach określonych w ustawie.

2. Deputowani, do których mają zastosowanie postanowienia pierwszego zdania poprzedniego ustępu, w ciągu 8 dni od dnia otrzymania mandatu deputowanego są zobowiązani dokonać wyboru między funkcją deputowanego a wyżej określoną działalnością lub stanowiskiem. W braku takiej de-

⁴³ Art. 57 ust. 1 został zmieniony na mocy noweli z 27 maja 2008 r.

klaracji w określonym czasie, zostają z mocy prawa pozbawieni mandatu deputowanego.

3. Deputowani, którzy przyjmą jakiegokolwiek stanowisko lub rozpoczną jakąkolwiek działalność, o których mowa w niniejszym lub poprzednim artykule, a uznanych za powód do pozbawienia biernego prawa wyborczego lub za niedające się połączyć z mandatem deputowanego, zostają z mocy prawa pozbawieni mandatu deputowanego.

4. Odrębna ustawa określa zasady kontynuowania, cesji lub rozwiązywania umów, o których mowa w ust. 1, zawartych przez deputowanego lub przez przedsiębiorstwo, w którego działalność był zaangażowany przed objęciem mandatu deputowanego lub z którym był związany na innej zasadzie niezgodnej ze sprawowaniem mandatu deputowanego.

Artykuł 58

Badanie i orzekanie w sprawie wyborów parlamentarnych, których ważność jest kwestionowana z powodu naruszenia zasad przeprowadzenia wyborów lub niespełnienia warunków biernego prawa wyborczego należą do kompetencji Najwyższego Sądu Specjalnego, o którym mowa w art. 100.

Rozdział trzeci Obowiązki i prawa deputowanych

Artykuł 59

1. Przed objęciem mandatu deputowani składają, w pałacu Izby Deputowanych na posiedzeniu jawnym, następującą przysięgę:

„Przysięgam, w imię Trójcy Świętej, Jedynej i Niepodzielnej, dochować wierności Ojczyźnie i ustrojowi demokratycznemu, przestrzegać Konstytucji i ustaw oraz sumiennie wypełniać swoje obowiązki”.

2. Deputowani wyznający inną wiarę lub religię składają przysięgę zgodnie z formułą ustanowioną przez ich religię lub wyznanie.

3. Deputowani wybrani w okresie między sesjami Izby Deputowanych składają przysięgę w Sekcji Izby Deputowanych działającej między sesjami.

Artykuł 60

1. Deputowani mają nieograniczone prawo wyrażania opinii i głosowania zgodnie ze swoim sumieniem.

2. Deputowany ma prawo zrzec się mandatu; zrzeczenie staje się skuteczne w momencie przekazania

Przewodniczącemu Izby Deputowanych pisemnego oświadczenia i nie może zostać wycofane.

Artykuł 61

1. Deputowany nie może być ścigany sędawnie ani w jakikolwiek sposób przesłuchiwany z powodu wyrażonej opinii lub głosu oddanego podczas wypełniania obowiązków wchodzących w zakres sprawowania mandatu deputowanego.

2. Deputowany może być ścigany sędawnie jedynie za zniesławienie, określone w ustawie, za zgodą Izby Deputowanych. Sądem właściwym do orzekania w takiej sprawie jest Sąd Apelacyjny. Uznaje się, że ostatecznie odmówiono wyrażenia zgody, jeżeli Izba Deputowanych nie wypowie się w ciągu 45 dni od dnia przekazania Przewodniczącemu Izby Deputowanych wniosku o ściganie. W razie niewyrażenia zgody przez Izbę Deputowanych lub upływu określonego wyżej terminu, wnioski nie mogą zostać ponowione.

Postanowienia niniejszego ustępu mają zastosowanie poczynając od następnej kadencji.

3. Deputowany nie może być przesłuchiwany na okoliczność informacji, które otrzymał lub przekazał w związku z wypełnianiem swoich obowiązków, nie jest też zobowiązany do wskazania osób, które powierzyły mu te informacje lub którym je przekazał.

Artykuł 62

W trakcie kadencji Izby Deputowanych żaden deputowany nie może być ścigany sędawnie, aresztowany, uwięziony lub w jakikolwiek inny sposób pozbawiony wolności osobistej bez uprzedniej zgody Izby Deputowanych. Żaden członek Izby Deputowanych, która uległa rozwiązaniu, nie może być ścigany sędawnie za przestępstwa polityczne w okresie między rozwiązaniem Izby Deputowanych a ogłoszeniem składu Izby Deputowanych pochodzącej z nowych wyborów.

Uznaje się, że wyrażenie zgody nie miało miejsca, jeżeli Izba Deputowanych nie wypowie się w ciągu 3 miesięcy od dnia przekazania przez prokuratora wniosku o ściganie Przewodniczącemu Izby Deputowanych.

Bieg trzymiesięcznego terminu ulega zawieszeniu w okresie przerwy między sesjami Izby Deputowanych.

Zgoda nie jest wymagana w razie zatrzymania deputowanego na gorącym uczynku.

Artykuł 63

1. Deputowani mają prawo do diety i pokrywania przez Skarb Państwa wydatków związanych z wypełnianiem swoich obowiązków; wysokość diety i wydatków jest ustalana uchwałą Izby Deputowanych, podjętą na posiedzeniu plenarnym.

2. Deputowani mają prawo do bezpłatnego korzystania z środków transportu i są zwolnieni z opłat pocztowych i telefonicznych w granicach określonych uchwałą Izby Deputowanych, podjętą na posiedzeniu plenarnym.

3. W razie nieusprawiedliwionej nieobecności deputowanego na więcej niż 5 posiedzeniach w ciągu miesiąca, za każdą nieobecność obowiązkowo odlicza się $\frac{1}{30}$ jego miesięcznej diety.

Rozdział czwarty Organizacja i funkcjonowanie Izby Deputowanych

Artykuł 64

1. Izba Deputowanych zbiera się z mocy prawa na sesję zwyczajną w pierwszy poniedziałek października każdego roku w celu wykonania przewidzianych na dany rok prac, o ile Prezydent Republiki nie zwoła jej wcześniej, zgodnie z postanowieniami art. 40.

2. Czas trwania sesji zwyczajnej nie powinien być krótszy niż 5 miesięcy; z wyłączeniem okresu zawieszenia obrad, o którym mowa w art. 40.

Sesja zwyczajna ulega obowiązkowemu przedłużeniu do czasu uchwalenia ustawy budżetowej, zgodnie z postanowieniami art. 79, lub do czasu uchwalenia odrębnej ustawy, o której mowa w tym samym artykule.

Artykuł 65

1. Izba Deputowanych określa tryb swojego wolnego i demokratycznego funkcjonowania przez przyjęcie regulaminu; zostaje on przyjęty na posiedzeniu plenarnym zgodnie z postanowieniami art. 76 i, na zarządzenie Przewodniczącego Izby Deputowanych, opublikowany w dzienniku urzędowym.

2. Izba Deputowanych wybiera ze swojego składu Przewodniczącego i pozostałych członków Prezydium na zasadach określonych w regulaminie.

3. Przewodniczący Izby Deputowanych oraz wiceprzewodniczący są wybierani na początku każdej kadencji.

Postanowienia tego nie stosuje się do Przewodniczącego Izby Deputowanych i wiceprzewodniczących

wybranych podczas pierwszej sesji Izby Deputowanych piątej kadencji zwołanej w celu zmiany Konstytucji.

Izba Deputowanych może, na wniosek 50 deputowanych, przyjąć wniosek o wyrażenie Przewodniczącemu Izby Deputowanych lub członkowi Prezydium wotum nieufności, co pociąga za sobą utratę ich stanowisk.

4. Przewodniczący kieruje pracami Izby Deputowanych, dba o niezakłócony przebieg prac, strzeże wolności wyrażania opinii przez deputowanych i stoi na straży porządku; Przewodniczący Izby Deputowanych może zastosować środki dyscyplinarne określone w regulaminie wobec deputowanych, którzy zachowują się niewłaściwie.

5. Regulamin Izby Deputowanych może przewidywać utworzenie obsługi naukowej w celu wspierania Izby Deputowanych w pracach legislacyjnych.

6. Regulamin określa organizację służb Izby Deputowanych, znajdujących się pod nadzorem Przewodniczącego, jak również zawiera postanowienia dotyczące ich personelu. Akty Przewodniczącego Izby Deputowanych dotyczące rekrutacji i statusu zawodowego personelu mogą być przedmiotem wniosku o uchylenie lub wniosku o unieważnienie, składanego do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 66⁴⁴

1. Izba Deputowanych obraduje jawnie w sali posiedzeń; jednakże może ona, na wniosek rządu lub 15 deputowanych, obradować przy drzwiach zamkniętych, jeżeli uchwałą w tej sprawie zostanie podjęta większością głosów deputowanych obecnych na zamkniętym posiedzeniu. Następnie Izba Deputowanych postanawia, czy debata na ten sam temat zostanie wznowiona na posiedzeniu jawnym.

2. Ministrowie i sekretarze stanu mają wolny wstęp na posiedzenia Izby Deputowanych; udziela im się głosu, ilekroć tego zażądata.

3. Izba Deputowanych i komisje parlamentarne mogą domagać się obecności ministra lub sekretarza stanu odpowiedzialnych za sprawy będące przedmiotem obrad.

Komisje parlamentarne mają prawo wezwać każdą osobę, której obecność uznają za przydatną w swoich pracach, informując o tym właściwego ministra. Ko-

⁴⁴ W art. 66 ust. 3 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

misje parlamentarne obradują jawnie zgodnie z Regulaminem Izby Deputowanych; jednakże mogą one, na wniosek rządu lub 5 deputowanych, obradować przy drzwiach zamkniętych, jeśli na zamkniętym posiedzeniu wniosek ten uzyska poparcie większości. Następnie komisja parlamentarna postanawia, czy debata na ten sam temat zostanie wznowiona na posiedzeniu jawnym.

Artykuł 67

Izba Deputowanych może podejmować uchwały tylko bezwzględną większością głosów swych członków obecnych na posiedzeniu; większość ta w żadnym razie nie może być mniejsza niż $\frac{1}{4}$ ogólnej liczby deputowanych.

W razie otrzymania równej liczby głosów przeprowadza się drugie głosowanie; jeżeli przyniesie ono taki sam rezultat, wniosek zostaje odrzucony.

Artykuł 68⁴⁵

1. Na początku każdej sesji zwyczajnej Izba Deputowanych powołuje, składające się z deputowanych, stałe komisje parlamentarne w celu rozpatrywania i opracowywania wniesionych projektów i propozycji ustaw⁴⁶, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych.

2. Izba Deputowanych powołuje spośród swych członków komisje śledcze, na wniosek $\frac{1}{5}$ ogólnej liczby deputowanych, przyjęty większością co najmniej $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby deputowanych.

Powołanie komisji śledczych do rozpatrzenia spraw związanych z polityką zagraniczną i obroną narodową może nastąpić jedynie w przypadku opowiedzenia się za takim wnioskiem bezwzględnej większości ogólnej liczby deputowanych. Skład i zasady funkcjonowania tych komisji określa Regulamin Izby Deputowanych.

3. Komisje parlamentarne, komisje śledcze, jak również Sekcje, o których mowa w art. 70 i art. 71, są tworzone przy uwzględnieniu układu sił parlamentarnych reprezentowanych przez partie, grupy i deputowanych niezależnych, zgodnie z postanowieniami Regulaminu Izby Deputowanych.

⁴⁵ W art. 68 ust. 1 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁴⁶ Konstytucja w nawiązaniu do terminologii francuskiej stosuje odmienne określenia dla projektów rządowych i dla projektów parlamentarnych, czemu w tym przekładzie daje się jednak wyraz tylko w koniecznym zakresie (przyp. red.).

Artykuł 69

Nikt, kto nie został wezwany, nie może wystąpić przed Izbą Deputowanych, aby złożyć ustną lub pisemną petycję. Petycje są przedstawiane za pośrednictwem deputowanego lub przekazywane Przewodniczącemu Izby Deputowanych. Izba Deputowanych ma prawo przekazać skierowaną do niej petycję ministrom lub sekretarzom stanu, którzy są obowiązani złożyć wyjaśnienia, ilekroć zostaną o to poproszeni.

Artykuł 70⁴⁷

1. Izba Deputowanych wykonuje prace ustawodawcze na posiedzeniu plenarnym.

2. Regulamin Izby Deputowanych przewiduje, że prace ustawodawcze, mogą również zostać przez nią powierzone stałym komisjom parlamentarnym, które są powoływane i funkcjonują podczas trwania sesji, zgodnie z postanowieniami regulaminu i z zastrzeżeniem art. 72.

3. Regulamin Izby Deputowanych określa również podział kompetencji między stałe komisje parlamentarne, z uwzględnieniem podziału na ministerstwa.

4. Jeżeli inne przepisy nie stanowią inaczej, postanowienia Konstytucji dotyczące Izby Deputowanych mają zastosowanie zarówno do jej funkcjonowania w formie Zgromadzenia Plenarnego oraz Sekcji, o której mowa w art. 71, jak i do jej funkcjonowania w formie komisji parlamentarnych.

5. Większość wymagana do podjęcia uchwały przez Sekcję, o której mowa w art. 71, i przez stałe komisje parlamentarne, podczas wykonywania przez nie prac ustawodawczych w rozumieniu ust. 2 niniejszego artykułu, nie może być mniejsza niż $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby ich członków.

6. Kontrola parlamentarna sprawowana jest przez Izbę Deputowanych zebraną na posiedzeniu plenarnym, na zasadach określonych w regulaminie. Regulamin może przewidywać sprawowanie kontroli parlamentarnej przez Sekcję, o której mowa w art. 71, jak również przez stałe komisje parlamentarne, które są powoływane i funkcjonują podczas trwania sesji.

7. Regulamin określa zasady głosowania deputowanych wysłanych na misję zagraniczną przez Izbę Deputowanych lub rząd.

8. Regulamin Izby Deputowanych określa zasady, na jakich Izba Deputowanych informowana jest przez

⁴⁷ W art. 70 ust. 2, 3, 4, 5 i 6 zostały zmienione, a ust. 7 i 8 zostały dodane na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

rząd o kwestiach będących przedmiotem uregulowań prawnych w ramach Unii Europejskiej oraz zasady, na jakich przeprowadzana jest debata na temat tych kwestii.

Artykuł 71

W przerwach między sesjami Izby Deputowanych prace ustawodawcze, z wyjątkiem należących do kompetencji Zgromadzenia Plenarnego zgodnie z postanowieniami art. 72, są wykonywane przez Sekcję, której skład i zasady funkcjonowania określają postanowienia art. 68 ust. 3 i art. 70.

Regulamin Izby Deputowanych może powierzyć prace nad projektami ustaw komisji parlamentarnej składającej się z członków tej Sekcji.

Artykuł 72⁴⁸

1. Zgromadzenie Plenarne Izby Deputowanych rozpatruje i uchwała jej regulamin oraz projekty ustaw dotyczące materii określonych w art. 3, art. 13, art. 27, art. 28 ust. 2 i 3, art. 29 ust. 2, art. 33 ust. 3, art. 48, art. 51, art. 54, art. 86, projekty ustaw dotyczące ustaw wykonawczych do Konstytucji w zakresie korzystania z wolności obywatelskich i ich ochrony, projekty ustaw dotyczące autentycznej wykładni ustaw, a także dotyczące każdej innej materii, która zgodnie z odrębnymi postanowieniami Konstytucji znajduje się w kompetencji Zgromadzenia Plenarnego lub której uregulowanie wymaga kwalifikowanej większości głosów.

Zgromadzenie Plenarne uchwała także ustawę budżetową i ustawę o wykonaniu budżetu państwa⁴⁹ i Izby Deputowanych.

2. Dyskusja i głosowanie nad pozostałymi projektami ustaw mogą zostać powierzone, w trakcie trwania sesji, właściwej stałej komisji parlamentarnej, na zasadach określonych w art. 70. Dyskusja i głosowanie mogą również być powierzone Sekcji, która została powołana i funkcjonuje zgodnie z postanowieniami art. 71 w przerwach między sesjami, na zasadach określonych w regulaminie.

3. Stała komisja parlamentarna, poddając pod głosowanie projekt ustawy lub propozycję ustawy, ma prawo zdecydować bezwzględną większością głosów ogólnej liczby swych członków o przekazaniu Zgro-

madzeniu Plenarnemu wszelkich wątpliwości dotyczących jej kompetencji. Decyzja Zgromadzenia Plenarnego Izby Deputowanych jest dla komisji wiążąca.

Od wniesienia projektu ustawy do jego rozpatrzenia przez stałą komisję parlamentarną musi upłynąć co najmniej tydzień.

4. Projekt lub propozycja ustawy, który został rozpatrzony i przegłosowany przez właściwą stałą komisję parlamentarną, jest wnoszony podczas tej samej sesji Zgromadzenia Plenarnego⁵⁰, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych, po czym jest rozpatrywany i poddawany pod głosowanie w przedmiocie założeń, artykuł po artykule i jako całość. Projekt ustawy, który został przyjęty przez komisję większością co najmniej 1/3 głosów, jest rozpatrywany i poddawany pod głosowanie na posiedzeniu plenarnym na zasadach określonych w regulaminie.

Rozdział piąty

Funkcja ustawodawcza Izby Deputowanych

Artykuł 73

1. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje Izbie Deputowanych i rządowi.

2. Projekty ustaw dotyczące świadczeń pieniężnych wszelkiego typu i warunków ich wydatkowania są wnoszone wyłącznie przez ministra finansów po zasięgnięciu opinii Izby Obrachunkowej. W przypadku świadczeń pieniężnych obciążających budżet samorządów terytorialnych lub innych publicznych osób prawnych, inicjatywa należy do właściwego ministra i ministra finansów. Projekty ustaw dotyczące świadczeń pieniężnych powinny być wnoszone oddzielnie; zamieszczanie w ustawach regulujących inne materie klauzul dotyczących świadczeń pieniężnych jest zabronione pod sankcją nieważności.

3. Żaden projekt ustawy, żadna poprawka ani dodatkowe postanowienie wniesione do Izby Deputowanych nie mogą zostać poddane pod dyskusję, jeżeli pociągałoby to za sobą nakłady pieniężne ze strony państwa, samorządów terytorialnych lub innych publicznych osób prawnych, wydatki lub zmniejszenie ich dochodów lub majątku, związane z koniecznością wypłaty uposażeń lub świadczeń, lub zapewnieniem komukolwiek korzyści materialnych.

⁴⁸ Art. 72 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁴⁹ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „loi de règlement de l'État”, w tłumaczeniu angielskim: „financial statement of the State”.

⁵⁰ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „assemblée plénière en session”, w tłumaczeniu angielskim: „Plenum in one session”.

4. Dopuszczalne są jednak poprawki lub dodatkowe postanowienia wnoszone przez lidera partii lub przedstawiciela grupy parlamentarnej, zgodnie z postanowieniami art. 74 ust. 3, dotyczące projektów ustaw regulujących organizację służb publicznych i instytucji użyteczności publicznej, ogólny status funkcjonariuszy publicznych, wojskowych i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, urzędników samorządów terytorialnych lub innych publicznych osób prawnych oraz zatrudnionych w przedsiębiorstwach publicznych.

5. Rządowe projekty ustaw wprowadzające lokalne lub specjalne podatki lub jakiegokolwiek opłaty na rzecz organizacji lub publicznych osób prawnych lub prywatnych osób prawnych powinny uzyskać kontrasygnatę ministra koordynacji i ministra finansów.

Artykuł 74⁵¹

1. Każdy projekt ustawy powinien obowiązkowo zawierać uzasadnienie; przed jego wniesieniem do Izby Deputowanych, obradującej na posiedzeniu plenarnym lub w Sekcji, może on zostać przekazany, w celu opracowania pod względem legislacyjnym, obsłudze naukowej, o której mowa w art. 65 ust. 5, po jej utworzeniu, zgodnie z postanowieniami Regulaminu Izby Deputowanych.

2. Projekty ustaw wniesione do Izby Deputowanych są przekazywane właściwym komisjom parlamentarnym. Po przedstawieniu sprawozdania komisji lub po upływie terminu wyznaczonego na przedstawienie takiego sprawozdania, projekty ustaw są wnoszone do Izby Deputowanych, gdzie, po upływie 3 dni, powinny zostać poddane pod dyskusję, o ile nie zostaną przez właściwego ministra określone jako pilne. Dyskusja rozpoczyna się po przedstawieniu ustnego sprawozdania przez właściwego ministra i sprawozdawców komisji.

3. Wnoszone przez deputowanych poprawki do projektów ustaw, których rozpatrywanie jest w kompetencji Zgromadzenia Plenarnego lub Sekcji Izby Deputowanych, nie są poddawane pod dyskusję, jeżeli nie zostały wniesione co najmniej na dzień przed rozpoczęciem dyskusji, chyba że rząd wyrazi zgodę na dyskusję nad nimi.

4. Projekt ustawy zmieniającej postanowienia ustawy nie może stać się przedmiotem dyskusji, jeżeli uza-

sadnienie projektu nie zawiera pełnego tekstu przepisów, które mają być zmienione i jeżeli projekt ustawy nie zawiera pełnego nowego tekstu zmienianej ustawy.

5. Postanowienia ust. 1 obejmują również projekty ustaw, które są poddawane pod dyskusję i głosowanie podczas posiedzenia właściwej stałej komisji parlamentarnej, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych.

Projekt ustawy zawierający przepisy niemające związku z zasadniczym przedmiotem projektu ustawy, nie jest poddawany pod dyskusję.

Żadne dodatkowe postanowienia ani poprawki nie mogą być przedmiotem dyskusji, jeżeli nie mają związku z zasadniczym przedmiotem projektu ustawy.

Postanowienia dodatkowe oraz poprawki zaproponowane przez ministrów są rozpatrywane tylko, jeżeli zostały zgłoszone co najmniej 3 dni przed rozpoczęciem dyskusji na posiedzeniu plenarnym, w Sekcji, o której mowa w art. 71, lub we właściwej stałej komisji parlamentarnej, na zasadach określonych w regulaminie.

Postanowienia dwóch poprzednich zdań dotyczą również postanowień dodatkowych i poprawek wnoszonych przez deputowanych.

W przypadkach spornych rozstrzyga Izba Deputowanych.

Deputowani, którzy nie wchodzi w skład właściwej stałej komisji parlamentarnej lub Sekcji, o której mowa w art. 71, mają prawo zabrać głos w przedmiocie założeń ustawy oraz w celu poparcia parlamentarnych projektów ustaw i postanowień dodatkowych lub poprawek, jakie zostały wniesione, na zasadach określonych w regulaminie.

6. Raz w miesiącu, w dniu określonym w Regulaminie Izby Deputowanych, wprowadzane są do porządku dziennego i poddawane pod dyskusję w pierwszej kolejności parlamentarne projekty ustaw znajdujące się w Izbie Deputowanych.

Artykuł 75

1. Rządowe projekty ustaw wnoszone przez ministrów, a obciążające budżet, nie są poddawane pod dyskusję, jeżeli nie dołączono do nich opinii Generalnej Dyrekcji Księgowości Publicznej⁵², określającej wydatki; parlamentarny projekt takiej ustawy jest przed debatą przekazywany Generalnej Dyrekcji

⁵¹ W art. 74 ust. 5 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁵² W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „Direction Générale de la Comptabilité Publique”, w tłumaczeniu angielskim: „General Accounting Office”.

Księgowości Publicznej, która jest obowiązana do przedstawienia opinii w ciągu 15 dni. Po upływie tego terminu parlamentarny projekt ustawy jest rozpatrywany, mimo że opinia nie została przedstawiona.

2. Podobna procedura jest stosowana w odniesieniu do poprawek, jeżeli żądają tego właściwi ministrowie. W takim przypadku Generalna Dyrekcja Księgowości Publicznej powinna przedstawić Izbie Deputowanych swoją opinię w ciągu 3 dni; jedynie wtedy, gdy opinia nie zostanie przedstawiona w określonym terminie, można przystąpić do dyskusji nad poprawkami pomimo jej braku.

3. Rządowe projekty ustaw, których przyjęcie pociągałoby za sobą wydatki lub zmniejszenie dochodów nie są poddawane pod dyskusję, jeżeli nie jest dołączona do nich specjalna opinia wskazująca sposób pokrycia wydatków, podpisana przez właściwego ministra oraz przez ministra finansów.

Artykuł 76⁵³

1. Każdy projekt ustawy jest rozpatrywany i poddawany pod głosowanie tylko raz kolejno w przedmiocie założeń, artykuł po artykule i jako całość, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 72 ust. 4.

2. Projekt ustawy, który został przyjęty w głosowaniu i następnie zwrócony Izbie Deputowanych zgodnie z postanowieniami art. 42, jest rozpatrywany i poddawany pod głosowanie na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych dwa razy i na dwóch różnych posiedzeniach, odbywających się w odstępie co najmniej 2 dni; w takim przypadku na pierwszym posiedzeniu ma miejsce dyskusja i głosowanie w przedmiocie założeń oraz nad poszczególnymi artykułami, a na drugim posiedzeniu nad poszczególnymi artykułami i nad całością ustawy.

3. Jeżeli w trakcie debaty przyjęte zostały postanowienia dodatkowe lub poprawki, głosowanie nad całością ustawy ulega odroczeniu o 24 godziny licząc od momentu przekazania zmienionego projektu ustawy, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 72 ust. 4.

4. Projekt ustawy określony przez rząd jako bardzo pilny jest poddawany pod głosowanie, po debacie skróconej do jednego posiedzenia, na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych lub w Sekcji, o której mowa w art. 71, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych.

⁵³ W art. 76 ust. 1, 2, 3, 4 i 5 zostały zmienione, a ust. 8 został uchylony na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

5. Rząd może złożyć wniosek, aby projekt ustawy o charakterze pilnym był poddany pod dyskusję podczas ograniczonej liczby posiedzeń, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych.

6. Uchwalenie kodeksów prawnych lub administracyjnych opracowanych przez komisje specjalne, utworzone na podstawie odrębnych ustaw, może nastąpić na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych w formie odrębnej ustawy zatwierdzającej te kodeksy w całości.

7. W taki sam sposób może zostać przeprowadzona kodyfikacja obowiązujących przepisów przez prostą ich klasyfikację lub przywrócenie w całości uchylonych ustaw, z wyjątkiem ustaw podatkowych.

8. [Uchylony]

Artykuł 77

1. Autentyczna wykładnia ustaw należy do władzy ustawodawczej⁵⁴.

2. Ustawa, która nie ma wyłącznie charakteru interpretacyjnego, może wejść w życie z dniem jej ogłoszenia.

Rozdział szósty

Podatki i zarządzanie finansami publicznymi

Artykuł 78

1. Żaden podatek nie może zostać wprowadzony ani pobrany bez uchwalenia ustawy określającej kategorie osób objętych podatkiem, wysokość dochodów, rodzaj własności, wydatki i transakcje lub ich kategorie, których dotyczy opodatkowanie.

2. Żaden podatek ani żadne inne obciążenie finansowe nie mogą zostać wprowadzone przez ustawę z mocą wsteczną, wywierającą skutki wcześniej niż na rok finansowy poprzedzający rok wprowadzenia podatku.

3. Wyjątkowo, w razie wprowadzenia lub zwiększenia opłaty celnej przywózowej lub wywózowej lub podatku od konsumpcji, ich pobieranie jest dozwolone od dnia, w którym odpowiedni projekt ustawy został wniesiony do Izby Deputowanych, pod warunkiem, że ustawa zostanie ogłoszona w terminie określonym w art. 42 ust. 1, a w każdym razie nie później niż w ciągu 10 dni od dnia zamknięcia sesji Izby Deputowanych.

⁵⁴ Wykładnia dokonywana jest w drodze ustaw, zgodnie z art. 72 ust. 1 (przyp. red.).

4. Przedmiot podatku, stawka podatku, zwolnienie od podatku lub obniżenie jego wysokości, a także przyznawanie ulg w opłatach nie mogą być przedmiotem delegacji ustawowej.

Zakaz ten nie wyklucza możliwości ustawowego określenia sposobu ustalania udziału państwa i organów publicznych ogólnie, w zysku osiągniętym w wyniku korzystania z prywatnej własności nieruchomości, znajdującej się na terenach przyległych do terenów robót publicznych.

5. Wyjątkowo, na podstawie delegacji udzielonej przez ustawę ramową, dozwolone jest nałożenie obciążeń i opłat antydumpingowych lub wyrównawczych, jak również zastosowanie środków ekonomicznych w ramach stosunków z międzynarodowymi organizacjami gospodarczymi lub środków mających na celu ochronę pozycji kraju w obrocie walutowym.

Artykuł 79⁵⁵

1. Podczas corocznej sesji zwyczajnej Izba Deputowanych uchwała ustawę budżetową określającą dochody i wydatki państwa w następnym roku.

Izba Deputowanych może przedkładać propozycje zmian w poszczególnych funduszach budżetowych podczas rozpatrywania projektu, o którym mowa w ust. 3. Propozycje te są rozpatrywane i poddawane pod głosowanie w Zgromadzeniu Plenarnym, o ile zmiany nie mają wpływu na całość dochodów i wydatków państwa. Regulamin Izby Deputowanych określa odrębną procedurę nadzoru Izby Deputowanych nad wykonywaniem budżetu.

2. Wszystkie dochody i wydatki państwa muszą być umieszczone w ustawie budżetowej na dany rok i w ustawie o wykonaniu budżetu.

3. Projekt ustawy budżetowej jest przedkładany przez ministra finansów odpowiedniej stałej komisji parlamentarnej w pierwszy poniedziałek października i jest rozpatrywany na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych. Po uwzględnieniu uwag komisji, minister finansów przekazuje ustawę budżetową Izbie Deputowanych co najmniej 40 dni przed rozpoczęciem roku budżetowego. Ustawa budżetowa jest rozpatrywana i poddawana pod głosowanie na Zgromadzeniu Plenarnym, na zasadach określonych w Regulaminie Izby Deputowanych, który zapewnia

⁵⁵ Art. 79 ust. 1 został zmieniony na mocy noweli z 27 maja 2008 r.

prawo wypowiedzi wszystkim frakcjom politycznym obecnym w Izbie Deputowanych.

4. Jeżeli z jakichkolwiek przyczyn realizacja dochodów i wydatków na podstawie przyjętej ustawy budżetowej okaże się niemożliwa, to powinna ona odbywać się na mocy odrębnej ustawy, uchwalanej każdorazowo w celu uregulowania tych kwestii.

5. Jeżeli z powodu upływu kadencji Izby Deputowanych, ustawa budżetowa lub odrębna ustawa, o której mowa w poprzednim ustępie, nie mogą zostać uchwalone, to ustawa budżetowa na rok budżetowy, który zakończył się lub który się kończy, zostaje, zgodnie z dekretem wydanym na wniosek Rady Ministrów, uznana za obowiązującą w ciągu następnych 4 miesięcy.

6. Ustawa może przewidywać opracowanie budżetu na okres dwóch lat.

7. Ustawa o wykonaniu budżetu i ogólny bilans finansowy państwa są przedstawiane Izbie Deputowanych nie później niż w ciągu roku od zakończenia roku budżetowego; obowiązkowo jest do nich dołączany raport Izby Obrachunkowej, o którym mowa w art. 98 ust. 1 lit. e; są one rozpatrywane przez specjalną komisję parlamentarną i zatwierdzane przez Zgromadzenie Plenarne Izby Deputowanych zgodnie z postanowieniami jej regulaminu.

8. Programy rozwoju ekonomicznego i społecznego są przyjmowane na posiedzeniu plenarnym Izby Deputowanych, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 80

1. Wszelkie wypłaty, świadczenia, zasiłki i wynagrodzenia mogą być włączone do ustawy budżetowej państwa i przyznawane tylko na mocy ustawy organicznej⁵⁶ lub innej odrębnej ustawy.

2. Ustawa określa zasady bicia i emisji pieniądza.

Deklaracja wyjaśniająca⁵⁷

Postanowienia ust. 2 nie stoją na przeszkodzie uczestnictwu Grecji w procedurach unii gospodarczej i walutowej, w poszerzonym kontekście integracji europejskiej, zgodnie z postanowieniami art. 28.

⁵⁶ Taki jest dosłowny przykład terminu greckiego. Pojęcie to odnoszone jest do ustaw regulujących szczegółowy status określonych grup funkcjonariuszy i nie ma żadnego odniesienia do francuskiego rozumienia „ustaw organicznych” jako aktów o mocy prawnej ponad ustawami zwykłymi (przyp. red.).

⁵⁷ Deklaracja wyjaśniająca do art. 80 została dodana na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

Διάττ D

Ρζάδ

Rozdział pierwszy Skład i zadania rządu

Artykuł 81

1. Ρζάδ tworzy Rada Ministrów składająca się z Premiera i ministrów. Ustawa określa zasady tworzenia i funkcjonowania Rady Ministrów. Jeden lub kilku ministrów może zostać powołanych na stanowisko wicepremiera, na mocy dekrety wydanego na wniosek Premiera.

Ustawa określa status wiceministrów, ministrów bez teki i sekretarzy stanu, którzy mogą być uważani za członków rządu, jak również status stałych sekretarzy stanu.

2. Nikt nie może być powołany na członka rządu lub sekretarza stanu, jeżeli nie spełnia wymogów przewidzianych dla deputowanego w art. 55.

3. Wszelka aktywność zawodowa członków rządu, sekretarzy stanu i Przewodniczącego Izby Deputowanych ulega zawieszeniu na czas pełnienia funkcji.

4. Ustawa może wprowadzić zasadę niepołączalności stanowiska ministra i sekretarza stanu z innymi formami działalności.

5. W razie niepowołania wicepremiera, Premier wyznacza, jeżeli jest to konieczne, jednego z ministrów na swojego tymczasowego zastępcę.

Artykuł 82⁵⁸

1. Ρζάδ określa ogólną politykę kraju i kieruje nią, zgodnie z postanowieniami Konstytucji i ustaw.

2. Premier zapewnia jedność rządu i sprawuje ogólne kierownictwo nad działalnością rządu oraz służb publicznych, mając na celu realizację polityki rządu w ramach ustaw.

3. Ustawa określa zasady powoływania, funkcjonowania oraz kompetencje Komitetu Gospodarczego i Społecznego, którego zadaniem jest prowadzenie dialogu społecznego na temat ogólnej polityki kraju, a w szczególności w zakresie kierunków polityki gospodarczej i społecznej, jak również wyrażanie opinii w sprawie przedłożonych mu projektów ustaw.

4. Ustawa określa zasady powoływania, funkcjonowania oraz kompetencje Krajowej Rady Polityki

Zagranicznej, zakładając uczestnictwo w niej przedstawicieli partii obecnych w Izbie Deputowanych oraz osób posiadających specjalistyczną wiedzę lub doświadczenie.

Artykuł 83

1. Każdy minister wykonuje kompetencje określone w ustawie. Ministrowie bez teki wykonują kompetencje powierzone im zarządzeniem Premiera.

2. Sekretarze stanu wykonują kompetencje powierzone im wspólnym zarządzeniem Premiera i odpowiedniego ministra.

Rozdział drugi

Stosunki między Izbą Deputowanych a rżdem

Artykuł 84

1. Ρζάδ powinien cieszyć się zaufaniem Izby Deputowanych. W ciągu 15 dni od złożenia przysięgi przez Premiera, rząd obowiązany jest zwrócić się do Izby Deputowanych z wnioskiem o udzielenie mu wotum zaufania, może to także uczynić w dowolnym, późniejszym momencie. Jeżeli w czasie tworzenia rządu ma miejsce przerwa w pracach Izby Deputowanych, jest ona zwoływana w ciągu 15 dni, w celu zajęcia stanowiska w kwestii udzielenia rządowi wotum zaufania.

2. Izba Deputowanych może, podejmując stosowną uchwałę, cofnąć zaufanie dla rządu lub jednego z jego ministrów. Wniosek o wyrażenie rządowi wotum nieufności może zostać złożony nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od odrzucenia przez Izbę Deputowanych poprzedniego wniosku o wyrażenie wotum nieufności.

Wniosek o wyrażenie rządowi wotum nieufności powinien być podpisany przez co najmniej 1/3 ogółu deputowanych i precyzyjnie określać problemy, które będą przedmiotem debaty.

3. Wyjątkowo, wniosek o wyrażenie rządowi wotum nieufności może zostać złożony przed upływem 6 miesięcy, jeżeli zostanie podpisany przez bezwzględną większość ogólnej liczby deputowanych.

4. Debata nad wnioskiem o udzielenie rządowi wotum zaufania lub wnioskiem o wyrażenie mu wotum nieufności rozpoczyna się po dwóch dniach od złożenia wniosku, o ile rząd, w przypadku wniosku o wyrażenie wotum nieufności, nie zażąda natychmiastowego rozpoczęcia debaty. Debata nie może trwać dłużej niż 3 dni od jej rozpoczęcia.

⁵⁸ W art. 82 ust. 3 i ust. 4 zostały dodane na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

5. Głosowanie nad wnioskiem o udzielenie wotum zaufania lub wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności odbywa się bezpośrednio po zakończeniu debaty; na wniosek rządu głosowanie może zostać odroczone o 48 godzin.

6. Wniosek o udzielenie wotum zaufania zostaje przyjęty, jeżeli głosuje za nim bezwzględna większość deputowanych obecnych na głosowaniu; większość ta nie może być jednak mniejsza niż $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby deputowanych. Wniosek o wyrażenie wotum nieufności zostaje przyjęty, jeżeli głosuje za nim bezwzględna większość ogólnej liczby deputowanych.

7. Ministrowie i sekretarze stanu będący członkami Izby Deputowanych biorą udział w głosowaniach nad powyższymi wnioskami.

Artykuł 85

Członkowie Rady Ministrów, jak również sekretarze stanu, ponoszą kolegiąlną odpowiedzialność za ogólną politykę rządu; każdy z nich jest odpowiedzialny za działania i zaniechania popełnione podczas wykonywania swoich kompetencji, zgodnie z postanowieniami ustaw o odpowiedzialności ministrów. Żaden pisemny lub ustny rozkaz Prezydenta Republiki nie może zwolnić ministrów i sekretarzy stanu od odpowiedzialności.

Artykuł 86⁵⁹

1. Jedynie Izba Deputowanych ma prawo postawić w stan oskarżenia, na zasadach określonych w ustawie, osoby, które są lub były członkami rządu lub sekretarzami stanu, za przestępstwa karne popełnione podczas wypełniania obowiązków. Zabrania się ustanawiania odrębnych przestępstw dla ministrów.

2. Żadne postępowanie, dochodzenie, dochodzenie wstępne lub wstępne śledztwo⁶⁰ przeciwko osobom i za przestępstwa, o których mowa w ust. 1, nie może mieć miejsca bez uprzedniej uchwały Izby Deputowanych podjętej zgodnie z postanowieniami ust. 3.

Jeżeli w trakcie innego dochodzenia, dochodzenia wstępnego, wstępnego śledztwa lub śledztwa administracyjnego znalezione zostały dowody związane z osobami i przestępstwami, o których mowa w po-

przednim ustępie, osoby prowadzące dochodzenie, dochodzenie wstępne lub wstępne śledztwo niezwłocznie przekazują wspomniane dowody Izbie Deputowanych.

3. Wniosek o postawienie w stan oskarżenia składany jest przez co najmniej 30 deputowanych. Izba Deputowanych, uchwałą podjętą bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych, powołuje specjalną komisję parlamentarną w celu przeprowadzenia wstępnego śledztwa. W przeciwnym razie wniosek uznaje się za odrzucony, jako oczywiście bezpodstawny. Sprawozdanie wspomnianej wyżej komisji jest przedstawiane Zgromadzeniu Plenarnemu Izby Deputowanych, które podejmuje uchwałę o wszczęciu postępowania. Jest ona podejmowana bezwzględną większością głosów ogólnej liczby deputowanych.

Izba Deputowanych może skorzystać z prawa określonego w ust. 1 do końca drugiej zwyczajnej sesji kadencji parlamentarnej, która rozpoczyna się po popełnieniu przestępstwa.

Z zachowaniem procedury i wymogów większości określonych w pierwszym członie niniejszego ustępu, Izba Deputowanych może w każdej chwili uchylić swoją uchwałę lub zawiesić postępowanie, dochodzenie lub procedurę zasadniczą.

4. Kompetencja osądzania odnośnych spraw w pierwszej i ostatniej instancji, jako sądowi najwyższemu, przysługuje Sądowi Specjalnemu każdorazowo tworzonemu dla danej sprawy z sześciu członków Najwyższego Sądu Administracyjnego oraz siedmiu członków Sądu Najwyższego ds. cywilnych i karnych. Po postawieniu podejrzanych w stan oskarżenia, członkowie i zastępcy członków Sądu Specjalnego są wylaniani w drodze losowania przez Przewodniczącą Izby Deputowanych na posiedzeniu jawnym Izby Deputowanych spośród tych członków obydwu wymienionych sądów najwyższych, którzy zostali powołani lub awansowani na posiadany stopień służbowy przed pojawieniem się wniosku o postawienie w stan oskarżenia. Sądowi Specjalnemu przewodniczy ten z wylonionych w drodze losowania członków Sądu Kasacyjnego, który ma najwyższy stopień służbowy, a w przypadku członków równych stopniem, mający najdłuższy staż.

Dla każdej sprawy tworzy się też Radę Sądowniczą składającą się z 2 członków Najwyższego Sądu Administracyjnego oraz 3 członków Sądu Najwyższego ds. cywilnych i karnych. W ramach Sądu Specjalnego, o którym mowa w niniejszym ustępie, funkcjonuje Rada Sądownicza ukonstytuowana, dla każdej

⁵⁹ Art. 86 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁶⁰ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „poursuite, instruction, instruction préliminaire ou enquête préliminaire”, w tłumaczeniu angielskim: „prosecution, investigation, preliminary investigation or preliminary examination”.

sprawy, z 2 członków Naczelnego Sądu Administracyjnego i 3 członków Sądu Kasacyjnego. Członkowie Rady Sądowniczej nie mogą równocześnie być członkami Sądu Specjalnego. Decyzją Rady Sądowniczej jeden z jej członków, należący do Sądu Najwyższego ds. cywilnych i karnych, jest wyznaczony do przeprowadzenia dochodzenia w danej sprawie. Dochodzenie kończy wydanie postanowienia sądowego.

Funkcja prokuratora w Sądzie Specjalnym i Radzie Sądowniczej, o których mowa w niniejszym ustępie, pełniona jest przez członka prokuratury przy Sądzie Najwyższym ds. cywilnych i karnych, wyłonionego, wraz z jego zastępcą, w drodze losowania. Drugie i trzecie zdanie tego ustępu mają również zastosowanie do członków Rady Sądowniczej, a drugie zdanie do prokuratora.

W razie postawienia przed Sądem Specjalnym osoby, która jest lub była członkiem rządu lub sekretarzem stanu, przed Sądem tym stawiane są również inne osoby przypuszczalnie powiązane ze sprawą, na zasadach określonych w ustawie.

5. Jeżeli z jakiegokolwiek innego powodu, z przedawnieniem włącznie, postępowanie związane z postawieniem w stan oskarżenia osoby, która jest lub była członkiem rządu lub sekretarzem stanu nie zostało doprowadzone do końca, Izba Deputowanych może, na wniosek osoby oskarżonej lub jej spadkobierców, powołać, w celu zbadania oskarżenia, specjalną komisję, w której skład mogą również wchodzić wyżsi funkcjonariusze sądownictwa.

Dział E

Władza sądownicza

Rozdział pierwszy

Funkcjonariusze i pracownicy sądownictwa

Artykuł 87

1. Wymiar sprawiedliwości sprawują sądy składające się z sędziów stałych⁶¹, którym przysługuje niezawisłość osobista i funkcjonalna.

2. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu podlegają wyłącznie Konstytucji i ustawom; w żadnym razie nie są obowiązani stosować się do postanowień wydawanych z naruszeniem Konstytucji.

⁶¹ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „magistrats du siège”, w tłumaczeniu angielskim: „regular judges”.

3. Sędziowie orzekający pozostają pod nadzorem sędziów wyższego stopnia, jak również prokuratora generalnego⁶² i prokuratorów⁶³ przy Sądzie Najwyższym ds. cywilnych i karnych. Nadzór nad prokuraturami sprawują radcy⁶⁴ Sądu Najwyższego ds. cywilnych i karnych oraz prokuratorzy wyższego stopnia. Zasady sprawowania nadzoru reguluje ustawa.

Artykuł 88⁶⁵

1. Funkcjonariusze sądownictwa są mianowani dożywotnio na mocy dekretu prezydenckiego, zgodnie z ustawą, która określa wymagane kwalifikacje oraz procedurę wyboru.

2. Wynagrodzenie funkcjonariuszy sądownictwa jest uzależnione od zajmowanego stanowiska. Zasady dotyczące ich wynagradzania, przyznawania im odpowiedniego stopnia oraz ich ogólnego statusu regulują odrębne ustawy.

Na zasadzie odstępstwa od postanowień art. 94, art. 95 i art. 98, spory związane z wszelkiego rodzaju wynagrodzeniami i emeryturami funkcjonariuszy sądownictwa, włączając w to przypadki, w których rozwiązanie odnośnych kwestii prawnych może wpłynąć na stan wynagrodzeń, emerytur i należności podatkowych szerszego kręgu osób, są rozstrzygane przez Sąd Specjalny, o którym mowa w art. 99. W takim przypadku, w skład sądu wchodzi również jeden profesor zwyczajny i jeden adwokat, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa reguluje kwestie dotyczące kontynuowania trwających procesów.

3. Ustawa może przewidywać odbycie przez funkcjonariuszy sądownictwa próbnego okresu szkoleniowego nieprzekraczającego 3 lat przed powołaniem ich na stanowisko sędziego orzekającego. W tym okresie mogą oni pełnić funkcję sędziego orzekającego na zasadach określonych w ustawie.

4. Funkcjonariusze sądownictwa nie mogą być odwoływani, chyba że na mocy orzeczenia sądowego z powodu skazania za przestępstwo karne, z powodu

⁶² W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „Procureur général”, w tłumaczeniu angielskim: „Public Prosecutor”.

⁶³ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „Avocats généraux”, w tłumaczeniu angielskim: „Deputy Prosecutor”.

⁶⁴ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „conseillers à la Cour de cassation”, w tłumaczeniu angielskim: „Supreme Civil and Criminal Court judges”.

⁶⁵ W art. 88 ust. 2 i 6 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r., na mocy tej samej zmiany została dodana deklaracja wyjaśniająca.

popelnienia ciężkiego przewinienia dyscyplinarnego, choroby, inwalidztwa lub niekompetencji zawodowej stwierdzonymi zgodnie z przepisami ustawy oraz z poszanowaniem postanowień art. 93 ust. 2 i 3.

5. Funkcjonariusze sądownictwa aż do stanowiska sędziego Sądu Apelacyjnego lub prokuratora przy tym Sądzie, jak również wszystkie osoby zajmujące stanowiska równorzędne, przechodzą w stan spoczynku po ukończeniu 65 roku życia; wszyscy funkcjonariusze sądownictwa zajmujący stanowiska wyższe od wymienionych i równorzędne z nimi, przechodzą w stan spoczynku po ukończeniu 67 roku życia. Dla wykonania tego postanowienia przyjmuje się, że 30 czerwca roku, w którym należy przejść w stan spoczynku, jest w każdym przypadku uznawany za datę osiągnięcia ustalonej granicy wieku.

6. Przeniesienie funkcjonariusza sądownictwa na inne stanowisko służbowe jest zabronione. Wyjątkowo dopuszcza się przeniesienie przy obsadzaniu stanowisk asesorów sądów pierwszej instancji oraz prokuratorów sądów pierwszej instancji, na wniosek zainteresowanego, na zasadach określonych w ustawie. Sędziowie powszechnych sądów administracyjnych są powoływani na stopień radcy stanu i na 1/5 miejsc, na zasadach określonych w ustawie.

7. Przewodniczenie sądom i radom określonym w Konstytucji, w których skład wchodzi członkowie Naczelnego Sądu Administracyjnego i Sądu Najwyższego, przysługuje temu spośród nich, który najdłużej piastuje swą godność.

Deklaracja wyjaśniająca

Stosownie do właściwego rozumienia postanowień art. 88 ujednolicenie jurysdykcji pierwszej instancji sądownictwa cywilnego oraz uregulowanie statusu funkcjonariuszy sądownictwa tej instancji są dopuszczalne, jeżeli przewidziano procedurę opiniowania i oceny, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 89⁶⁶

1. Funkcjonariuszom sądownictwa zabrania się świadczenia jakichkolwiek innych odpłatnych usług, jak również wykonywania jakiegokolwiek innego zawodu.

2. Wyjątkowo dopuszcza się wybór funkcjonariuszy sądownictwa na członków Akademii Ateńskiej,

⁶⁶ W art. 89 ust. 2 i 3 zmienione zostały na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

profesorów jednostek szkolnictwa wyższego, jak również dopuszcza się ich udział w radach lub komisjach mających kompetencje o charakterze dyscyplinarnym, kontrolnym lub sądowniczym oraz w komisjach przygotowujących projekty ustaw, jeżeli udział ten jest wyraźnie przewidziany w ustawie. Ustawa przewiduje zastąpienie funkcjonariuszy sądownictwa przez inne osoby w utworzonych radach lub komisjach lub w zadaniach powierzonych oświadczeniem woli osoby prywatnej, żyjącej lub zmarłej, nieobjętych postanowieniami zdania poprzedniego.

3. Zabrania się powierzania funkcjonariuszom sądownictwa obowiązków administracyjnych. Działania związane z kształceniem funkcjonariuszy sądownictwa są uważane za działania o charakterze sądowniczym. Zezwala się na powierzanie funkcjonariuszom sądownictwa obowiązku reprezentowania kraju w organizacjach międzynarodowych.

Funkcjonariuszom sądownictwa zezwala się na orzekanie w arbitrażu jedynie w ramach ich zadań służbowych, na zasadach określonych w ustawie.

4. Funkcjonariuszom sądownictwa zabrania się pełnienia funkcji członka rządu.

5. Utworzenie związku funkcjonariuszy sądownictwa jest dozwolone na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 90⁶⁷

1. Awansowanie, powoływanie na stanowisko, przenoszenie, delegowanie i zmiana stanowiska funkcjonariuszy sądownictwa odbywa się na mocy dekretu prezydenckiego, wydanego po uprzedniej decyzji Wyższej Rady Sądowniczej. W skład Rady wchodzi prezes właściwego sądu najwyższego oraz członkowie tego sądu, wyłonieni w drodze losowania spośród osób sprawujących swe funkcje w tym sądzie przez co najmniej 2 lata, na zasadach określonych w ustawie. W skład Wyższej Rady Sądowniczej sądownictwa cywilnego i karnego wchodzi również prokurator generalny przy Sądzie Najwyższym i dwaj zastępcy prokuratora generalnego przy Sądzie Najwyższym wyłonieni w drodze losowania spośród osób sprawujących swe funkcje przez co najmniej 2 lata w prokuraturze Sądu Najwyższego, na zasadach określonych w ustawie. W skład Naczelnego Sądu Administracyjnego i sądownictwa administracyjnego

⁶⁷ W art. 90 ust. 1, 2, 3, 4 i 5 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

wchodzi również Komisarz Generalny Państwa, który uczestniczy w sprawach dotyczących funkcjonariuszy sądownictwa powszechnych sądów administracyjnych i Komisariatu Generalnego. W skład Wyższej Rady Sądowniczej Izby Obrachunkowej wchodzi również Komisarz Generalny Państwa przy tej Izbie.

W skład Wyższej Rady Sądowniczej wchodzi również, bez prawa głosowania, dwaj funkcjonariusze sądownictwa wydziału, którego dotyczy zmiana statusu służby, mający co najmniej stopień sędziego apelacyjnego lub równorzędny, wyłonieni w drodze losowania, na zasadach określonych w ustawie.

2. Skład Rady, o której mowa w ust. 1, zostaje rozszerzony, na zasadach określonych w ustawie, gdy Rada rozpatruje sprawy awansu na stanowiska radcy stanu, sędziego Sądu Najwyższego, zastępcy prokuratora generalnego przy Sądzie Najwyższym, starszego radcy Izby Obrachunkowej, przewodniczącego Sądu Najwyższego, prokuratora generalnego przy Sądzie Najwyższym, jak również sprawy wyboru członków Komisariatów Generalnych sądów administracyjnych i Izby Obrachunkowej. Poza tym, również w tym przypadku stosuje się postanowienia ust. 1.

3. Jeżeli minister sprawiedliwości nie akceptuje decyzji Wyższej Rady Sądowniczej, może on przekazać kwestię będącą przedmiotem oceny na posiedzenie ogólne właściwego sądu najwyższego, na zasadach określonych w ustawie. Prawo odwołania przysługuje funkcjonariuszowi sądownictwa, którego dotyczy ocena, na zasadach określonych w ustawie. Do zgromadzenia sędziów właściwego sądu najwyższego obradującego jako Wyższa Rada Sądownicza drugiej instancji, stosuje się ust. 1 zd. 3–6. W przypadku, o którym mowa w poprzednim zdaniu, w skład zgromadzenia sędziów sądu wchodzi również, z prawem głosowania, członkowie prokuratury generalnej Sądu Kasacyjnego.

4. Postanowienia zgromadzenia ogólnego obradującego jako Wyższa Rada Sądownicza drugiej instancji w odesłanej do niego sprawie, jak również postanowienia Wyższej Rady Sądowniczej, wobec których minister nie zgłosił sprzeciwu, są dla ministra wiążące.

5. Awans na stanowiska prezesa i wiceprezesów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego i Izby Obrachunkowej odbywa się na mocy dekretu prezydenckiego wydanego na wniosek Rady Ministrów i po dokonaniu wyboru spośród członków odpowiedniego sądu najwyższego, na zasadach określonych w ustawie. Awans na stanowisko prokuratora generalnego przy Sądzie Najwyższym odbywa się na

mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków Sądu Najwyższego oraz zastępców prokuratora generalnego przy tym sądzie, na zasadach określonych w ustawie. Awans na stanowisko komisarza generalnego Izby Obrachunkowej odbywa się na mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków Izby Obrachunkowej i odpowiedniego Komisariatu Generalnego, na zasadach określonych w ustawie. Awans na stanowisko komisarza generalnego sądów administracyjnych odbywa się na mocy podobnego dekretu, po dokonaniu wyboru spośród członków odpowiedniego Komisariatu Generalnego i prezesów apelacyjnych sądów administracyjnych, na zasadach określonych w ustawie.

Kadencje prezesów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego i Izby Obrachunkowej, jak również prokuratora generalnego przy Sądzie Kasacyjnym oraz Komisarzy Generalnych sądów administracyjnych i Izby Obrachunkowej nie mogą przekraczać 4 lat, nawet jeżeli zajmujący stanowisko funkcjonariusz sądownictwa nie osiągnął granicy wieku emerytalnego. Okres pozostały do osiągnięcia wieku emerytalnego liczony jest jako rzeczywista służba dająca prawo do emerytury, na zasadach określonych w ustawie.

6. Od postanowień lub aktów przyjętych zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu nie służy odwołanie do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 91

1. Władzę dyscyplinarną nad funkcjonariuszami sądownictwa od stanowiska sędziego Sądu Najwyższego lub zastępcy prokuratora generalnego przy tym sądzie oraz nad funkcjonariuszami sądownictwa zajmującymi stanowiska równorzędne lub wyższe od wymienionych sprawuje Wyższa Rada Dyscyplinar-na, na zasadach określonych w ustawie.

Postępowanie dyscyplinarne jest wszczynane przez ministra sprawiedliwości.

2. W skład Najwyższej Rady Dyscyplinarnej wchodzi prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego jako przewodniczący, dwaj wiceprezesi Naczelnego Sądu Administracyjnego lub dwaj radcy stanu, dwaj wiceprezesi lub dwaj starsi radcy Sądu Najwyższego, dwaj wiceprezesi lub dwaj starsi radcy Izby Obrachunkowej oraz dwaj profesorowie zwyczajni prawa będący pracownikami wydziałów prawa uniwersytetów krajowych. Członkowie Rady są wyłaniany w drodze losowania spośród kandydatów, którzy przez co najmniej 3 lata sprawują swe funkcje w wymienionych sądach

lub na wydziałach prawa; członkowie reprezentujący sąd, którego członek, prokurator lub komisarz zostali wezwani przed Radę i poddani postępowaniu dyscyplinarnemu, są wyłączeni z udziału w postępowaniu. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne prowadzone jest przeciwko członkowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Wyższej Radzie Dyscyplinarnej przewodniczy prezes Sądu Kasacyjnego.

3. Władza dyscyplinarna nad innymi funkcjonariuszami sądownictwa sprawowana jest w pierwszej i drugiej instancji przez rady składające się z sędziów orzekających wyłonionych w drodze losowania, zgodnie z postanowieniami ustawy. Postępowanie dyscyplinarne może być także wszczynane przez ministra sprawiedliwości.

4. Decyzje dyscyplinarne podjęte zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu nie mogą być przedmiotem odwołania do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 92⁶⁸

1. Pracownicy kancelarii wszystkich typów sądów i prokuratur są nieusuwalni. Mogą oni być odwołani jedynie na mocy orzeczenia sądowego, będącego skutkiem skazania w procesie karnym lub decyzji rady sądowej podjętej w związku z poważnym wykroczeniem dyscyplinarnym, chorobą, inwalidztwem lub brakiem kwalifikacji zawodowych stwierdzonych w sposób zgodny z postanowieniami ustawy.

2. Kwalifikacje pracowników kancelarii wszystkich typów sądów i prokuratur oraz ich status zawodowy określa ustawa.

3. Awans, powoływanie na stanowisko, przenoszenie, delegowanie i zmiana stanowiska pracowników sądów ma miejsce po wyrażeniu zgody przez rady służby składające się w większości z funkcjonariuszy sądownictwa i pracowników sądów, na zasadach określonych w ustawie. Władzę dyscyplinarną nad pracownikami sądów sprawują sędziowie, prokuratorzy, komisarze lub pracownicy sądów będący ich hierarchicznymi zwierzchnikami oraz rada służby, zgodnie z postanowieniami ustawy. Od decyzji dotyczących zmiany warunków służby pracowników sądów oraz od dyscyplinarnych decyzji rad służby przysługuje odwołanie na zasadach określonych w ustawie.

4. Urzędnicy hipoteczni są pracownikami sądów. Notariusze, urzędnicy hipoteczni i kierownicy reje-

strów niebędący pracownikami najemnymi są nieusuwalni, dopóki istnieją ich jednostki i stanowiska. Postanowienia poprzedniego ustępu stosuje się do nich odpowiednio.

5. Notariusze, urzędnicy hipoteczni i kierownicy rejestrów nieotrzymujący stałej pensji obowiązkowo powinni zakończyć służbę po ukończeniu 70 lat; wszyscy pozostali odchodzą ze służby po osiągnięciu granicy wieku określonej w ustawie.

Rozdział drugi

Organizacja i kompetencje sądów

Artykuł 93⁶⁹

1. Sądy dzielą się na sądy administracyjne, cywilne i karne; ich organizację określają odrębne ustawy.

2. Rozprawy przed wszystkimi sądami są jawne, o ile sąd nie podejmie decyzji, że jawność może przynieść ujemę dobrem obyczajom lub jeżeli w danym przypadku istnieją szczególnie powody, aby chronić życie prywatne lub rodzinne stron.

3. Każde orzeczenie sądowe musi być odrębnie i w kompletny sposób uzasadnione; jest ono ogłaszane na posiedzeniu jawnym.

Ustawa określa skutki prawne, jakie wynikają z ogłoszonego orzeczenia, oraz sankcje, jakie zostaną nałożone w przypadku naruszenia postanowień zdania poprzedniego. Zdanie odrębne podlega obowiązkowej publikacji. Ustawa określa zasady umieszczania ewentualnego zdania odrębnego w protokołach, jak również warunki oraz formę jego opublikowania.

4. Sądy nie są zobowiązane do stosowania ustaw zawierających treści sprzeczne z Konstytucją.

Artykuł 94⁷⁰

1. Naczelný Sąd Administracyjny i powszechne sądy administracyjne rozpatrują spory administracyjne, na zasadach określonych w ustawie, bez uszczerbku dla kompetencji Izby Obrachunkowej.

2. Sądy cywilne rozpatrują spory z zakresu prawa prywatnego, jak również sprawy podlegające postępowaniu nieprocesowemu⁷¹, na zasadach określonych w ustawie.

⁶⁸ W art. 92 ust. 3 i 4 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁶⁹ W art. 93 ust. 3 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁷⁰ Art. 94 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁷¹ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „jurisdiction gracieuse”, w tłumaczeniu angielskim: „non-contentious jurisdiction”.

3. W szczególnych przypadkach oraz w celu jednolitego stosowania tego samego ustawodawstwa, ustawa może powierzyć sądom administracyjnym orzekanie w niektórych kategoriach sporów z zakresu prawa prywatnego, a sądom cywilnym – w niektórych kategoriach sporów administracyjnych.

4. Wszelkie inne kompetencje o charakterze administracyjnym mogą również być powierzone sądom cywilnym lub administracyjnym, na zasadach określonych w ustawie. Kompetencje te obejmują również zastosowanie środków zmierzających do podporządkowania administracji orzeczeniom sądowym. Orzeczenia sądowe podlegają bezwzględnemu wykonaniu również przez państwo, samorządy terytorialne i osoby prawne prawa publicznego, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 95⁷²

1. Do kompetencji Naczelnego Sądu Administracyjnego należy w szczególności:

- a) uchylanie, w razie skargi, tytułów egzekucyjnych władz administracyjnych za przekroczenie uprawnień lub naruszenie prawa,
- b) uchylanie, w razie skargi, decyzji wydanych w ostatniej instancji przez powszechne sądy administracyjne, na zasadach określonych w ustawie,
- c) rozstrzyganie sporów administracyjnych podlegających jej kompetencji, zgodnie z postanowieniami Konstytucji i ustaw,
- d) opracowywanie wszystkich dekretoów o charakterze normatywnym.

2. W przypadku wykonywania kompetencji określonych w lit. d poprzedniego ustępu nie stosuje się postanowień art. 93 ust. 2 i ust. 3.

3. Osądzanie niektórych kategorii spraw należących do kompetencji Naczelnego Sądu Administracyjnego, a jednocześnie dotyczących uchylecia, może być powierzone na mocy ustawy, zależnie od charakteru i ważności tych spraw, powszechnym sądom administracyjnym. Naczelny Sąd Administracyjny orzeka w drugiej instancji na zasadach określonych w ustawie.

4. Kompetencje Naczelnego Sądu Administracyjnego są określone i wykonywane na podstawie przepisów odrębnej ustawy.

5. Administracja obowiązana jest podporządkować się orzeczeniom sądowym. Naruszenie tego

obowiązku jest jednoznaczne z pociągnięciem do odpowiedzialności każdego właściwego organu, na zasadach określonych w ustawie. Ustawa przewiduje środki konieczne do zagwarantowania podporządkowania administracji.

Artykuł 96

1. Do kompetencji powszechnych sądów karnych należy karanie przestępców i stosowanie wszelkich środków określonych w ustawach karnych.

2. Ustawa może:

- a) powierzyć organom wykonującym zadania policji rozpatrywanie wykroczeń policyjnych karanych grzywną,
- b) powierzyć organom zapewniającym bezpieczeństwo wsi rozpatrywanie wykroczeń związanych z własnością ziemi i wynikających z nich sporów prywatnych.

W obu przypadkach wydane orzeczenia podlegają apelacji do odpowiedniego sądu powszechnego; wniesienie apelacji zawiesza wykonanie orzeczenia.

3. Odrębne ustawy regulują kwestie dotyczące sądów dla nieletnich. Dopuszcza się, aby postanowienia art. 93 ust. 2 i art. 97 nie były stosowane do tych sądów. Orzeczenia tych sądów mogą być wydawane przy drzwiach zamkniętych.

4. Odrębne ustawy określają:

- a) kwestie dotyczące sądów wojskowych armii lądowej, marynarki wojennej i lotnictwa wojskowego, które nie są uprawnione do rozpatrywania spraw osób cywilnych,
- b) kwestie dotyczące sądów kaperskich.

5. Skład sądów wymienionych w lit. a) poprzedniego ustępu w większości stanowią członkowie korpusu sądowego sił zbrojnych korzystający z gwarancji niezawisłości funkcjonalnej i osobistej, o których mowa w art. 87 ust. 1 Konstytucji. Postanowienia art. 93 ust. 2–4 stosuje się do rozpraw i orzeczeń tych sądów. Szczegóły stosowania postanowień niniejszego ustępu oraz dzień ich wejścia w życie określa ustawa.

Artykuł 97

1. W sprawach o zbrodnie i przestępstwa polityczne orzekają sądy karne mieszane składające się z sędziów orzekających i sędziów przysięgłych, zgodnie z postanowieniami ustawy. Orzeczenia tych sądów podlegają procedurze odwoławczej określonej w ustawie.

2. Zbrodnie i przestępstwa polityczne, które do dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji były, na

⁷² W art. 95 w ust. 1 pkt a) i b) oraz ust. 3 i 5 zostały zmienione na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

mocy aktów konstytucyjnych, uchwał i odrębnych ustaw, przekazane do kompetencji Sądu Apelacyjnego, są dalej rozpatrywane przez ten Sąd, o ile ustawa nie przekaze ich do kompetencji sądów karnych mieszanych.

Ustawa może przekazać także rozpatrywanie innych przestępstw do kompetencji Sądu Apelacyjnego.

3. Przestępstwa popełnione przez prasę są rozpatrywane przez powszechne sądy karne, na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 98⁷³

1. Do kompetencji Izby Obrachunkowej należy w szczególności:

- a) kontrola wydatków państwa, jak również samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych, które są poddane tej kontroli na mocy odrębnych ustaw,
- b) kontrola umów o dużej wartości finansowej, których stroną jest państwo lub inna osoba prawna utożsamiana w tym znaczeniu z państwem, na zasadach określonych w ustawie,
- c) kontrola rachunków osób prowadzących rachunki publiczne⁷⁴ oraz samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych podlegających kontroli określonej w lit. a),
- d) opiniowanie projektów ustaw o rentach lub uznaniu służby jako dającej prawo do renty, zgodnie z postanowieniami art. 73 ust. 2, jak również każdej innej materii określonej w ustawie,
- e) sporządzanie i składanie Izbie Deputowanych raportu o stanie finansowym i bilansie państwa, zgodnie z postanowieniami art. 79 ust. 7,
- f) rozstrzyganie sporów związanych z przyznawaniem rent i kontrolą rachunków określonych w lit. c),
- g) rozstrzyganie sporów związanych z odpowiedzialnością funkcjonariuszy publicznych, cywilnych i wojskowych, jak również urzędników samorządów terytorialnych oraz osób prawnych prawa publicznego za każdą szkodę wyrządzoną umyślnie lub przez nieostrożność na niekorzyść państwa, samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych prawa publicznego.

⁷³ W art. 98 ust. 1 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁷⁴ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „comptables publics”, w tłumaczeniu angielskim: „accountable officials”.

2. Wyżej wymienione kompetencje Izby Obrachunkowej są regulowane i wykonywane na zasadach określonych w ustawie.

Postanowienia art. 93 ust. 2 i 3 nie mają zastosowania w przypadkach, o których mowa w lit. a)–d) poprzedniego ustępu.

3. Orzeczenia Izby Obrachunkowej w sprawach określonych w ust. 1 niniejszego artykułu nie podlegają kontroli Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Artykuł 99

1. Rozpatrywanie zarzutów przeciwko funkcjonariuszom sądownictwa należy do kompetencji Sądu Specjalnego, w którego skład wchodzi prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego jako prezes oraz wyłonieni w drodze losowania członkowie: jeden radca stanu, jeden sędzia Sądu Kasacyjnego, jeden starszy radca Izby Obrachunkowej, dwaj profesorowie zwyczajni wydziałów prawa krajowych uniwersytetów oraz dwaj adwokaci reprezentujący Wyższą Radę Dyscyplinarną Adwokatury.

2. Członek Sądu Specjalnego reprezentujący wydział sądownictwa, do którego należy funkcjonariusz sądownictwa postawiony przed sądem, jest wyłączony ze składu orzekającego. Jeżeli rozpatrywana jest sprawa członka Naczelnego Sądu Administracyjnego lub funkcjonariusza sądownictwa powszechnego sądu administracyjnego, składowi Sądu Specjalnego przewodniczy prezes Sądu Kasacyjnego.

3. Wniesienie oskarżenia nie wymaga niczyjej zgody.

Artykuł 100⁷⁵

1. Ustanawia się Najwyższy Sąd Specjalny, którego kompetencje obejmują:

- a) orzekanie w kwestii odwołań, o których mowa w art. 58,
- b) kontrola prawomocności wyników referendum przeprowadzonego zgodnie z postanowieniami art. 44 ust. 2,
- c) rozpatrywanie spraw dotyczących niepołączalności stanowisk lub pozbawienia deputowanego mandatu, zgodnie z postanowieniami art. 55 ust. 2 i art. 57,
- d) rozstrzyganie konfliktów między sądami a władzami administracyjnymi lub między Naczelnym

⁷⁵ W art. 100 ust. 5 został dodany na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

Sądem Administracyjnym i powszechnymi sądami administracyjnymi z jednej strony a sądami cywilnymi i karnymi z drugiej strony, lub sporów między Izbą Obrachunkową a innymi sądami,

- e) rozstrzyganie sporów w sprawie niezgodności ustaw z Konstytucją, jak również interpretacji zawartych w ustawach postanowień, w razie sprzecznych stanowisk Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Kasacyjnego lub Izby Obrachunkowej,
- f) rozstrzyganie sporów dotyczących określenia norm prawa międzynarodowego jako powszechnie uznanych, zgodnie z postanowieniami art. 28 ust. 1.

2. Sąd, o którym mowa w poprzednim ustępie, składa się z prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, prezesa Sądu Kasacyjnego i prezesa Izby Obrachunkowej oraz 4 radców stanu i 4 sędziów Sądu Kasacyjnego wybranych na członków, w drodze losowania, na 2 lata. Prezesem tego Sądu jest prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego lub prezes Sądu Kasacyjnego, w zależności od starszeństwa w pełnieniu funkcji.

W przypadkach, o których mowa w lit. d) i e) poprzedniego ustępu, w skład Sądu wchodzi także dwaj profesorowie zwyczajni wydziałów prawa krajowych uniwersytetów, wyłonieni w drodze losowania.

3. Organizacja i funkcjonowanie Sądu, zasady powoływania, zastępowania i uczestnictwa jego członków, jak również przyjęte procedury określa odrębna ustawa.

4. Orzeczenia Najwyższego Sądu Specjalnego są ostateczne.

Postanowienia ustawy uznane za niezgodne z Konstytucją tracą moc z dniem ogłoszenia orzeczenia Sądu lub od dnia w nim określonego.

5. Jeżeli jeden z wydziałów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Kasacyjnego lub Izby Obrachunkowej uzna postanowienie ustawy za niekonstytucyjne, wówczas przekazuje on sprawę odpowiedniemu zgromadzeniu ogólnemu, chyba że sprawa została osądzona wcześniejszym orzeczeniem zgromadzenia ogólnego lub Najwyższego Sądu Specjalnego, o którym mowa w tym artykule. Zgromadzenie ogólne działające jako organ sądowy⁷⁶ wypowiada się w sposób ostateczny, na zasadach określonych w ustawie. Powyższe uregulowanie stosuje się odpowiednio do opracowywania dekretów normatywnych przez Naczelną Sąd Administracyjny.

⁷⁶ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „formation juridictionnelle”, w tłumaczeniu angielskim: „judicial formation”.

Artykuł 100A⁷⁷

Ustawa reguluje kwestie dotyczące powoływania i funkcjonowania Rady Prawnej Państwa, jak również kwestie dotyczące statusu funkcjonariuszy sądownictwa i pracowników sądowych. Do kompetencji Rady Prawnej Państwa należy zwłaszcza wspieranie i reprezentowanie przed sądem państwa oraz uznawanie roszczeń wobec państwa lub poszukiwanie kompromisu w sporach z nim. Postanowienia art. 88 ust. 2 i 5 i art. 90 ust. 5 stosuje się analogicznie do personelu zasadniczego Rady Prawnej Państwa.

Dział F Administracja

Rozdział pierwszy Organizacja administracji

Artykuł 101⁷⁸

1. Administracja państwowa jest zorganizowana zgodnie z zasadami decentralizacji.

2. Administracyjny podział kraju jest dokonywany z uwzględnieniem warunków geoeconomicznych, społecznych oraz transportowych.

3. Terenowe organy państwowe mają ogólną kompetencję w zakresie podejmowania decyzji w sprawach dotyczących ich okręgów; urzędy centralne, poza odrębnymi kompetencjami, sprawują ogólne kierownictwo, koordynują działania i sprawują kontrolę nad zgodnością z prawem decyzji organów terenowych, na zasadach określonych w ustawie.

4. Ustawodawca i Administracja obowiązani są w swojej działalności normatywnej brać pod uwagę szczególne warunki regionów wyspiarskich i górskich, sprzyjając ich rozwojowi.

Deklaracja wyjaśniająca odnosząca się
do art. 101 zostaje uchylona.

Artykuł 101A⁷⁹

1. W przypadku, gdy Konstytucja przewiduje utworzenie i działanie niezależnego organu⁸⁰, człon-

⁷⁷ Art. 100A został dodany na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

⁷⁸ Art. 101 został zmieniony na mocy noweli z 27 maja 2008 r.

⁷⁹ Art. 101A został dodany na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

⁸⁰ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „autorité indépendante”, w tłumaczeniu angielskim: „independent authority”.

kowie tegoż organu są powoływani na określoną kadencję i korzystają z niezawisłości osobistej i funkcjonalnej, na zasadach określonych w ustawie.

2. Ustawa określa zasady wyboru oraz status personelu naukowego i innego personelu pomocniczego mającego wspierać działanie każdego niezależnego organu. Osoby wchodzące w skład niezależnych organów powinny mieć odpowiednie kwalifikacje, zgodnie z postanowieniami ustawy. Ich wybór odbywa się na mocy decyzji Konferencji Przewodniczących Izby Deputowanych podjętej, jeśli to możliwe jednomyślnie lub co najmniej kwalifikowaną większością $\frac{2}{3}$ głosów jej członków. Zasady wyboru określa Regulamin Izby Deputowanych.

3. Regulamin Izby Deputowanych reguluje kwestie dotyczące relacji między niezależnymi organami a Izbą Deputowanych oraz zasady sprawowania kontroli parlamentarnej.

Artykuł 102⁸¹

1. Zarządzanie sprawami lokalnymi leży w gestii samorządów terytorialnych pierwszego i drugiego szczebla. Istnieje domniemanie kompetencji na korzyść samorządów terytorialnych w zarządzaniu sprawami lokalnymi. Ustawa określa zasięg i kategorie spraw lokalnych, jak również ich przydział poszczególnym szczeblom. Ustawa może powierzyć samorządom terytorialnym wykonywanie kompetencji stanowiących zadania państwa.

2. Samorządy terytorialne korzystają z samodzielności administracyjnej i finansowej. Ich władze są wybierane w głosowaniu powszechnym i tajnym, na zasadach określonych w ustawie.

3. Ustawa może przewidywać tworzenie obywatelskich lub dobrowolnych związków samorządów terytorialnych, zarządzanych przez pochodzące z wyboru organy; celem związków jest wykonywanie prac, świadczenie usług lub wykonywanie kompetencji samorządów terytorialnych.

4. Państwo sprawuje nad samorządami terytorialnymi nadzór obejmujący wyłącznie kontrolę zgodności z prawem i nie może ograniczać ich inicjatywy oraz swobody działania. Kontrola zgodności z prawem sprawowana jest w sposób określony w ustawie. Sankcje dyscyplinarne nałożone na pochodzące z wyboru organy samorządów terytorialnych, z wyłączeniem

przypadków pociągających za sobą odwołanie lub zawieszenie z mocy prawa, są orzekane tylko za zgodą rady, złożonej w większości z sędziów orzekających, na zasadach określonych w ustawie.

5. Państwo stosuje środki ustawodawcze, reglamentacyjne i finansowe potrzebne do zagwarantowania samodzielności finansowej oraz funduszy niezbędnych dla realizacji zadań i wykonywania kompetencji samorządów terytorialnych, zapewniając jednocześnie przejrzystość zarządzania tymi funduszami. Ustawa określa zasady przyznawania i rozdysponowywania między samorządy terytorialne podatków i danin ustanowionych na ich rzecz i pobieranych przez państwo. Przeniesienie kompetencji centralnych lub terenowych organów państwa na rzecz samorządów terytorialnych pociąga za sobą przeniesienie odpowiednich funduszy. Ustawa określa zasady określania i ściągania środków lokalnych bezpośrednio przez samorządy terytorialne.

Rozdział drugi

Status organów administracji

Artykuł 103⁸²

1. Funkcjonariusze publiczni realizują wolę państwa i służą ludowi; winni być wierni Konstytucji i oddani Ojczyźnie. Kwalifikacje i zasady ich powoływania określa ustawa.

2. Nikt nie może być powołany na stanowisko nieprzewidziane w ustawie. Wyjątkowo, odrębna ustawa może przewidywać zatrudnienie personelu na określony czas dla zaspokojenia nieprzewidzianych i pilnych potrzeb, na podstawie umowy regulowanej prawem prywatnym.

3. Pracownicy wchodzący w skład wyspecjalizowanego personelu naukowego, personelu technicznego lub personelu pomocniczego mogą być traktowani jak osoby zatrudnione na podstawie umowy regulowanej prawem prywatnym. Ustawa określa warunki zatrudnienia, jak również specjalne gwarancje, z których korzysta zatrudniony personel.

4. Funkcjonariusze publiczni zajmujący stanowiska określone w ustawie są nieusuwalni, dopóki istnieją te stanowiska. Obejmuje ich system awansów zgodny z postanowieniami ustawy. Z wyjątkiem przypadków, gdy opuszczają oni służbę w związku z osiągnięciem

⁸¹ Art. 102 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁸² W art. 103 ust. 7, 8 i 9 zostały dodane na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

granicy wieku emerytalnego lub gdy są odwoływani na mocy orzeczenia sądowego, funkcjonariusze publiczni nie mogą być przenoszeni bez orzeczenia ani przesuwani na niższe stanowisko lub odwoływani bez decyzji rady służby⁸³, złożonej co najmniej w ⅔ z nieusuwalnych funkcjonariuszy.

Od decyzji tych rad przysługuje odwołanie do Naczelnego Sądu Administracyjnego, na zasadach określonych w ustawie.

5. Ustawa może wyłączyć stosowanie zasady nieusuwalności wobec wyższych urzędników administracyjnych, którzy zajmują stanowisko poza hierarchią urzędniczą, osób mianowanych bezpośrednio na stanowisko ambasadora, funkcjonariuszy obsługi urzędu Prezydenta Republiki oraz gabinetów Premiera, ministrów i sekretarzy stanu.

6. Postanowienia poprzedniego ustępu mają również zastosowanie do urzędników Izby Deputowanych, której działalność w pozostałych sferach regulowana jest przez Regulamin Izby Deputowanych, jak również do urzędników samorządów terytorialnych i innych osób prawnych prawa publicznego.

7. Rekrutacja personelu urzędniczego⁸⁴ oraz personelu sektora publicznego w znaczeniu szerokim, jaki za każdym razem określany jest w ustawie, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 5, odbywa się albo w drodze konkursu, albo w drodze selekcji przeprowadzanej według obiektywnych i ustalonych wcześniej kryteriów i podlega kontroli niezależnego organu, na zasadach określonych w ustawie.

Ustawa może przewidywać odrębne procedury selekcji objęte ściślejszą gwarancją kryteriów przejrzystości i zasług albo odrębne procedury selekcji personelu na stanowiska, które są objęte odrębnymi gwarancjami konstytucyjnymi, lub na stanowiska podobne do mandatu.

8. Ustawa określa warunki i czas trwania stosunku pracy, do którego stosuje się normy prawa prywatnego, odnoszące się do personelu urzędniczego oraz personelu sektora publicznego w znaczeniu szerokim, jaki za każdym razem określany jest w ustawie, w celu obsadzenia albo innych stanowisk niż te, o których mowa w pierwszym zdaniu ust. 3, albo stanowisk bę-

dących skutkiem przejściowych lub nieprzewidzianych i pilnych potrzeb w rozumieniu ust. 2 zd. drugie. Ustawa określa również zadania, jakie może wykonywać personel, o którym mowa w poprzednim zdaniu. Zabronione jest zatrudnianie w drodze ustawy na czas nieokreślony personelu, o którym mowa w pierwszym zdaniu, lub zamiana jego umów o zatrudnienie na umowy bezterminowe. Zakazy przewidziane w niniejszym ustępie obejmują również osoby zatrudnione na podstawie umowy o wykonanie konkretnej pracy.

9. Ustawa reguluje kwestie dotyczące powoływania i kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich⁸⁵, który funkcjonuje jako organ niezależny.

Artykuł 104

1. Żaden funkcjonariusz wymieniony w poprzednim artykule nie może być powołany na inne stanowisko w służbie cywilnej, samorządzie terytorialnym, instytucjach będących publicznymi osobami prawnymi, przedsiębiorstwach publicznych oraz instytucjach użyteczności publicznej. Wyjątkowo może być udzielona zgoda na podjęcie drugiego zatrudnienia przyznana na mocy odrębnej ustawy, pod warunkiem zastosowania postanowień następnego ustępu.

2. Płaca lub wszelkiego rodzaju wynagrodzenie dodatkowe przysługujące funkcjonariuszom, o których mowa w poprzednim artykule, nie mogą przekroczyć w wymiarze miesięcznym łącznego wynagrodzenia miesięcznego uzyskiwanego z tytułu głównego zatrudnienia.

3. Nie jest wymagane uprzednie pozwolenie na postawienie przed sądem funkcjonariuszy publicznych lub urzędników samorządów terytorialnych lub innych osób prawnych prawa publicznego.

Rozdział trzeci Ustrój Góry Athos

Artykuł 105

1. Półwysep Athos, który poczynając od Megali Vigla stanowi terytorium Góry Athos, zgodnie ze swym starożytnym uprzywilejowanym statusem, jest autonomiczną częścią państwa greckiego, zachowującą swoją suwerenność. W aspekcie duchowym Góra Athos podlega bezpośredniej jurysdykcji Patriar-

⁸³ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „conseil de service”, w tłumaczeniu angielskim „service council”.

⁸⁴ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „personnel dans l'Administration publique”, w tłumaczeniu angielskim: „servants in the Public Administration”.

⁸⁵ W tekście francuskim stanowiącym podstawę przekładu: „Avocat du citoyen”, w tłumaczeniu angielskim: „Ombudsman”.

chatu Ekumenicznego. Wszyscy ci, którzy żyją tam jako zakonnicy, otrzymują obywatelstwo greckie od momentu nowicjatu, bez konieczności dopełniania dodatkowych formalności.

2. Góra Athos jest zarządzana, zgodnie ze swoim ustrojem, przez 20 świętych klasztorów, na które podzielony jest Półwysep Athos; jego terytorium jest niezbywalne.

Administracja Góry Athos sprawowana jest przez reprezentantów świętych klasztorów, które tworzą Świętą Wspólnotę. Zabronione jest dokonywanie jakichkolwiek zmian w systemie administracyjnym dotyczącym liczby klasztorów na Górze Athos, jak również w ich porządku hierarchicznym i stosunkach z poddanymi; osiedlanie innowierców i schizmatyków na tym terytorium jest zabronione.

3. Szczegółowe określenie statusu Góry Athos oraz zasad jego funkcjonowania zawarte jest w Karcie Statutowej Góry Athos, opracowanej i przyjętej przez 20 świętych klasztorów z udziałem reprezentantów państwa oraz ratyfikowanej przez Patriarchat Ekumeniczny i Izbę Deputowanych Grecji.

4. Ścisłe przestrzeganie ustroju Góry Athos w aspekcie życia duchowego pozostaje pod najwyższym nadzorem Patriarchatu Ekumenicznego, a w aspekcie administracyjnym pod nadzorem państwa, do którego wyłącznie należy obowiązek utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego.

5. Wymienione wyżej pełnomocnictwa państwa są wykonywane przez gubernatora, którego prawa i obowiązki określa ustawa.

Ustawa określa także władzę sądowniczą sprawowaną przez władze klasztorne i Świętą Wspólnotę oraz przywileje celne i podatkowe nadane Górze Athos.

Część czwarta

Postanowienia szczególne, końcowe i przejściowe

Dział A

Postanowienia szczególne

Artykuł 106

1. W celu utrwalenia pokoju społecznego i ochrony interesu powszechnego, państwo planuje i koordynuje działalność ekonomiczną kraju zmierzającą do ochrony ekonomicznego rozwoju wszystkich sektorów gospo-

darki narodowej. Państwo stosuje wszelkie środki niezbędne dla wykorzystania źródeł bogactwa narodowego pochodzących z atmosfery, znajdujących się w złożach podziemnych lądowych i morskich oraz promowania rozwoju regionalnego, zwłaszcza rozbudowy gospodarki regionów górskich, wysp i obszarów przygranicznych.

2. Prywatna inicjatywa ekonomiczna nie może rozwijać się ze szkodą dla wolności i godności ludzkiej lub ze szkodą dla gospodarki narodowej.

3. Pod warunkiem zapewnienia ochrony w dziedzinie reeksportu kapitałów zagranicznych, o których mowa w art. 107, ustawa może regulować wykup przedsiębiorstw lub obowiązkowy udział państwa lub innych instytucji publicznych w tych przedsiębiorstwach, jeżeli mają one charakter monopolistyczny lub zasadnicze znaczenie dla rozwoju źródeł bogactwa narodowego, lub główny cel ich działania polega na świadczeniu usług ważnych z punktu widzenia interesu społecznego.

4. Ceny wykupu lub ceny udziałów obowiązkowych przejmowanych przez państwo lub inne instytucje publiczne są określone obowiązkowo w drodze sądowej; powinny one być pełne i odpowiadać wartości przedsiębiorstwa podlegającego wykupowi lub wartości otrzymanego udziału.

5. Każdy akcjonariusz, wspólnik lub właściciel przedsiębiorstwa, które, w następstwie obowiązkowego udziału, o którym mowa w ust. 3, zostało przekazane pod kontrolę państwa lub innej instytucji kontrolowanej przez państwo, może żądać wykupu swoich udziałów w przedsiębiorstwie, zgodnie z postanowieniami ustawy.

6. Ustawa może określić część udziału w wydatkach państwa poniesionych w wyniku wykonywania prac użytecznych publicznie lub prac mających podstawowe znaczenie dla rozwoju ekonomicznego kraju, przypadającą na tych, którzy odnieśli korzyści w wyniku wykonywania tych prac.

Deklaracja wyjaśniająca

Wartość wynikająca z monopolistycznego charakteru przedsiębiorstwa nie może być utożsamiana z wartością w rozumieniu ust. 4.

Artykuł 107

1. Regulacje dotyczące kapitałów zagranicznych mające wyższą moc prawną i obowiązujące przed 21 kwietnia 1967 r. pozostają w mocy i będą stosowane w odniesieniu do importu kapitałów w przyszłości.

Jednocześnie zachowują swą moc postanowienia Tytułów od A do D działu A ustawy 25/75 „O systemie podatkowym dotyczącym statków handlowych, o wprowadzeniu opłat sprzyjających rozwojowi marynarki handlowej, o tworzeniu zagranicznych przedsiębiorstw żeglugowych i o regulacji materii z tym związanych”.

2. Warunki i procedurę zmiany lub wypowiedzenia umów i aktów administracyjnych zezwalających na import kapitałów zagranicznych, niezależnie od formy, w jakiej by to następowało, zawartych lub wydanych między 21 kwietnia 1967 r. a 23 lipca 1974 r. na mocy dekretu z mocą ustawy nr 2687/1953, jak również zmiany i wypowiedzenia wszelkich umów i aktów dotyczących inwestowania kapitałów zagranicznych, z wyjątkiem dotyczących rejestracji statków pod banderą grecką, są regulowane na mocy ustawy promulgowanej w ciągu 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji.

Artykuł 108⁸⁶

1. Państwo czuwa nad warunkami życia Greków przebywających za granicą oraz podtrzymywaniem ich związków z Ojczyzną. Czuwa także nad zapewnianiem wykształcenia oraz awansu społecznego i zawodowego Greków, którzy pracują poza krajem.

2. Ustawa reguluje kwestie dotyczące powoływania, funkcjonowania i kompetencji Rady Greków z Zagranicy, która jest wyrazicielem wszystkich społeczności greckich na całym świecie.

Artykuł 109⁸⁷

1. Jakakolwiek zmiana treści lub postanowień testamentu, kodycyłu lub aktu darowizny ustanowionych na rzecz państwa lub na cel uwzględniający interes publiczny jest zabroniona.

2. Wyjątkowo dopuszcza się postępowanie mające na celu użyteczniejsze wykorzystanie lub przeznaczenie zapisów lub darowizn, z uwzględnieniem identycznego lub innego celu związanego z interesem publicznym, które może być realizowane bądź w zakresie wskazanym przez spadkodawcę lub ofiarodawcę, bądź w zakresie szerszym, pod warunkiem, że na mocy orzeczenia sądowego rozstrzygnięto, że wola spadkodawcy lub ofiarodawcy nie może być spełniona

z określonych przyczyn w całości lub w części lub że istnieje możliwość pełniejszego jej spełnienia poprzez zmianę zasad użytkowania zapisów lub darowizn, zgodnie z postanowieniami ustawy.

3. Ustawa reguluje kwestie dotyczące sporządzania krajowego rejestru i regionalnych rejestrów zapisów, rejestrowania i klasyfikacji ich dóbr, administrowania i zarządzania każdym zapisem zgodnie z wolą spadkodawcy lub ofiarodawcy oraz wszelkie inne kwestie.

Dział B Zmiana Konstytucji

Artykuł 110

1. Postanowienia Konstytucji, z wyjątkiem tych, które określają podstawy i formę ustroju jako republiki parlamentarnej, oraz z wyjątkiem postanowień art. 2 ust. 1, art. 4 ust. 1, 4 i 7, art. 5 ust. 1 i 3, art. 13 ust. 1 i art. 26 podlegają zmianie.

2. Konieczność zmiany Konstytucji stwierdzana jest uchwałą Izby Deputowanych podjętą, na wniosek co najmniej 50 deputowanych, większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby członków Izby Deputowanych, w dwóch oddzielnych głosowaniach następujących po sobie w odstępie co najmniej jednego miesiąca. Uchwała ta wyraźnie określa postanowienia, które podlegają zmianie.

3. Zmianę uznaje się za przyjętą, jeżeli podczas pierwszej sesji następnej Izby Deputowanych za dokonaniem zmiany opowie się bezwzględna większość ogólnej liczby jej członków.

4. Jeżeli projekt zmiany Konstytucji uzyska poparcie większości ogólnej liczby deputowanych, ale nie uzyska poparcia większości $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby deputowanych, zgodnie z postanowieniami ust. 2 niniejszego artykułu, Izba Deputowanych pochodząca z następnych wyborów może podczas swej pierwszej sesji zadecydować o dokonaniu zmiany większością $\frac{2}{3}$ głosów ogólnej liczby jej członków.

5. Każda zmiana Konstytucji, która została uchwalona, podlega ogłoszeniu w dzienniku urzędowym w ciągu 10 dni od dnia głosowania w Izbie Deputowanych i wchodzi w życie na mocy specjalnej uchwały Izby Deputowanych.

6. Kolejna zmiana Konstytucji nie jest dozwolona przed upływem 5 lat od dokonania poprzedniej zmiany.

⁸⁶ W art. 108 ust. 2 został zmieniony na mocy noweli z 6 kwietnia 2001 r.

⁸⁷ Do art. 109 został dodany ust. 3 na mocy zmiany z 6 kwietnia 2001 r.

Dział C

Postanowienia przejściowe

Artykuł 111

1. Po wejściu w życie niniejszej Konstytucji zostają uchylone wszelkie sprzeczne z nią postanowienia ustaw lub aktów administracyjnych o charakterze normatywnym.

2. Akty konstytucyjne, wydane między 24 lipca 1974 r., a zwołaniem Piątej Izby Zmiany Konstytucyjnej, łącznie z przyjętymi przez nią rezolucjami utrzymują swą moc nawet w tych postanowieniach, które są sprzeczne z Konstytucją; ich modyfikacja lub uchylenie powinny stanowić przedmiot ustawy. Z wejściem w życie Konstytucji postanowienie art. 8 aktu konstytucyjnego z 9 września 1974 r. dotyczącego wieku przechodzenia na emeryturę profesorów placówek szkolnictwa wyższego zostaje uchylone.

3. Obowiązują nadal: art. 2 dekretu prezydenckiego nr 700 z 9 października 1974 r. „dotyczący czasowego odraczania stosowania art. 5, 6, 8, 10, 12, 14, 95 i 97 Konstytucji i uchylenia ustawy o stanie wyjątkowym” oraz b) dekret z mocą ustawy nr 167 z 16 listopada 1974 r. dotyczący „dopuszczalności wnoszenia apelacji od postanowień sądów wojskowych”. Orzeczenia te powinny być zmienione lub uchylone ustawowo.

4. Rezolucja Izby Deputowanych z 29 kwietnia 1952 r. pozostaje w mocy przez 6 miesięcy od wejścia w życie niniejszej Konstytucji. W tym okresie akty konstytucyjne i rezolucje Izby, wymienione w art. 3 ust. 1 tej rezolucji powinny być zmienione, uzupełnione lub uchylone drogą ustawową; niektóre z nich w całości lub części zostaną utrzymane w mocy. Postanowienia zmienione, uzupełnione lub utrzymane w mocy nie mogą być sprzeczne z niniejszą Konstytucją.

5. Grecy, którzy do momentu wejścia w życie niniejszej Konstytucji byli z jakichkolwiek przyczyn pozbawieni swego obywatelstwa, odzyskują je ponownie na mocy decyzji specjalnych komitetów złożonych z urzędników sądowych, zgodnie z postanowieniami ustawy.

6. Postanowienia art. 19 dekretu z mocą ustawy nr 3370/1955 r. „o zatwierdzeniu kodeksu o obywatelstwie greckim” pozostają w mocy aż do uchylenia drogą ustawową.

Artykuł 112

1. Materie, które zgodnie z postanowieniami niniejszej Konstytucji, wymagają regulacji wyłącznie na drodze ustawowej są, do momentu wydania od-

powiedniej ustawy, regulowane przez ustawy i akty administracyjne o charakterze normatywnym obowiązujące dotychczas, z wyłączeniem tych przepisów, które są sprzeczne z niniejszą Konstytucją.

2. Postanowienia art. 109 ust. 2 i art. 79 ust. 8 będą stosowane wraz z wejściem w życie ustawy, przewidzianej odrębnie w odniesieniu do każdego z tych postanowień. Ustawa ta powinna być wydana najpóźniej do końca 1976 r. Do czasu wejścia w życie ustawy przewidzianej art. 109 ust. 2 regulacje konstytucyjne i ustawowe, obowiązujące w momencie wejścia w życie niniejszej Konstytucji, będą stosowane nadal.

3. Zgodnie z treścią pozostającego w mocy aktu konstytucyjnego z 5 października 1974 r., zawieszenie wykonywania obowiązków przez profesorów, którzy zostali wybrani na deputowanych, od momentu wyboru przez całą kadencję legislatury, nie obejmuje wykładania, prowadzenia badań, pracy autorskiej, pracy w laboratoriach i audytoriach odpowiednich wydziałów; natomiast wykluczony jest ich udział w zarządzaniu wydziałami i generalnie w wyborach personelu nauczającego oraz egzaminowaniu studentów.

4. Postanowienie art. 16 ust. 3 dotyczące czasu trwania obowiązkowej nauki szkolnej będzie w pełni uregulowane na drodze ustawowej w ciągu 5 lat od daty wejścia w życie niniejszej Konstytucji.

Artykuł 113

Regulamin Izby Deputowanych, rezolucje odnoszące się do niego, jak i ustawy dotyczące funkcjonowania izby pozostają w mocy do czasu wejścia w życie nowego regulaminu, z wyjątkiem postanowień, które są sprzeczne z przepisami niniejszej Konstytucji.

Do funkcjonowania Sekcji Izby Deputowanych, przewidzianej w art. 70 i art. 71 Konstytucji, mają dodatkowe zastosowanie również postanowienia ostatniego regulaminu prac specjalnej komisji ustawodawczej, przewidzianej w art. 35 Konstytucji z 1 stycznia 1952 r., zgodnie z oznaczonymi literą A postanowieniami specjalnymi art. 3 uchwały izby z dnia 24 grudnia 1974 r.

Do czasu wejścia w życie nowego Regulaminu Izby Deputowanych, Komisja, przewidziana w art. 71 Konstytucji, składa się z 60 członków i 30 zastępców wskazanych przez Przewodniczącego Izby Deputowanych spośród wszystkich partii politycznych i grup parlamentarnych, proporcjonalnie do ich liczebności. Wszelkie spory dotyczące stosowania przepisów, zaistniałe przed ogłoszeniem nowego regulaminu, rozstrzygane są na posiedzeniu plenarnym Sekcji bądź

Izby Deputowanych w zależności od tego, w której z nich zaistniał spór.

Artykuł 114

1. Wybór pierwszego Prezydenta Republiki powinien zostać dokonany najpóźniej w dwa miesiące po ogłoszeniu niniejszej Konstytucji; powinien mieć miejsce na specjalnym posiedzeniu Izby Deputowanych, zwołanym co najmniej 5 dni wcześniej przez jej Przewodniczącego, zgodnie z postanowieniami regulaminu izby dotyczącymi wyboru jej Przewodniczącego, zastosowanymi analogicznie w tym przypadku.

Wybrany Prezydent Republiki zaczyna sprawować swój urząd od momentu złożenia przysięgi, najpóźniej w 5 dni od dnia wyboru.

Ustawa przewidziana w art. 49 ust. 5 dotycząca odpowiedzialności Prezydenta Republiki powinna być wydana najpóźniej do 31 grudnia 1975 r.

Do czasu wejścia w życie ustawy przewidzianej w art. 33 ust. 3 Konstytucji, materia będąca jej przedmiotem jest regulowana w oparciu o postanowienia dotyczące tymczasowego Prezydenta Republiki.

2. Od wejścia w życie Konstytucji do czasu, gdy wybrany Prezydent Republiki zacznie wypełniać swoje funkcje, tymczasowy Prezydent sprawuje kompetencje powierzone Konstytucją Prezydentowi Republiki, przy uwzględnieniu ograniczeń przewidzianych w art. 2 ust. 6 uchwały Piątej Izby Zmiany Konstytucyjnej z 24 grudnia 1974 r.

Art. 115⁸⁸

(Sądy Specjalne przewidziane przez Konstytucję)

1. Do czasu ustanowienia ustawy przewidzianej w art. 86 ust. 1, stosuje się istniejące przepisy o postępowaniu karnym, dochodzeniu i orzekaniu w sprawie działań i zaniechań, o których mowa w art. 49 ust. 1 oraz w art. 85.

2. Do momentu wejścia w życie ustawy przewidzianej w art. 99, pozwy przeciwko funkcjonariuszom sądownictwa są rozpatrywane zgodnie z postanowieniami art. 110 Konstytucji z 1 stycznia 1952 roku przez sąd przewidziany przez wyżej wymieniony artykuł i zgodnie z procedurą, która obowiązuje w czasie ogłoszenia niniejszej Konstytucji.

3. Do momentu wejścia w życie ustawy przewidzianej w art. 87 ust. 3 i dopóki nie zostaną powołane rada

sądownicza i rada dyscyplinarna, o których mowa w art. 90 ust. 1 i 2 oraz w art. 91, pozostają w mocy odpowiednie przepisy, które obowiązują w czasie wejścia w życie Konstytucji. Ustawy w tej materii muszą zostać ogłoszone najpóźniej w ciągu jednego roku od wejścia w życie Konstytucji.

4. Do momentu wejścia w życie ustaw przewidzianych w art. 92, pozostają w mocy przepisy, które obowiązują w czasie wejścia w życie Konstytucji. Ustawy te muszą zostać ogłoszone najpóźniej w ciągu jednego roku od wejścia w życie Konstytucji.

Artykuł 116

1. Postanowienia obowiązujące, sprzeczne z art. 4 ust. 2, pozostają w mocy do czasu ich uchylecia przez ustawę, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 1982 r.

2. Odstępstwa od postanowień art. 4 ust. 2 są dopuszczalne jedynie wówczas, gdy istnieje szczególnie uzasadnienie, w przypadkach wyraźnie określonych przez ustawę.

3. Zarządzenia ministerialne o charakterze normatywnym, jak również postanowienia układów zbiorowych lub orzeczenia arbitrażowe dotyczące regulacji wynagrodzeń za pracę sprzeczne z postanowieniami art. 22 ust. 1, pozostają w mocy do czasu ich uchylecia, które powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 lat od czasu wejścia w życie niniejszej Konstytucji.

Artykuł 117

1. Ustawy wydane przed 21 kwietnia 1967 r. w wykonaniu art. 104 Konstytucji z 1 stycznia 1952 r. są traktowane za niesprzeczne z niniejszą Konstytucją i pozostają w mocy.

2. Dopuszcza się odstępstwa od postanowień art. 17 na drodze ustawowej w zakresie regulowania i wypowiedzania obowiązujących umów o dzierżawę i inne ciężary gruntowe, wykup przez długoletnich dzierżawców działek rolnych dzierżawionych przez długi czas, a także zniesienie i uregulowanie szczególnych stosunków z zakresu prawa rzeczowego.

3. Lasy należące do dóbr państwowych lub prywatnych oraz obszary leśne, które zostały lub mogłyby zostać zniszczone przez pożar lub zniszczone w jakikolwiek inny sposób, nie zmieniają z tego powodu swego pierwotnego przeznaczenia i zostaną obowiązkowo uznane za obszary przeznaczone do ponownego zalesienia; przeznaczenie ich na inne cele jest wykluczone.

4. Wywłaszczenie lasów lub obszarów zalesionych, należących do osób fizycznych lub prywatnych bądź

⁸⁸ Art. 115 został zmieniony na mocy noweli z 27 maja 2008 r.

publicznych osób prawnych jest dozwolone wyłącznie ze względu na interes publiczny, na korzyść majątku publicznego, zgodnie z postanowieniami art. 17; ich przeznaczenie jako obszarów leśnych pozostaje mimo to niezmienione.

5. Do czasu, kiedy obowiązujące ustawy dotyczące wyłączeń zostaną dostosowane do postanowień niniejszej Konstytucji, wszelkie wyłączenia, które są lub będą dokonane, regulują przepisy obowiązujące w momencie ogłoszenia decyzji o wyłączeniu.

6. Artykuł 24 ust. 3 i ust. 5 mają zastosowanie do regionów zurbanizowanych lub przeznaczonych do urbanizacji, poczynając od wejścia w życie ustaw przewidzianych w tych ustępach.

Artykuł 118

1. Wraz z wejściem w życie Konstytucji funkcjonariusze sądownictwa pełniący funkcję prezesa lub prokuratora Sądów Apelacyjnych oraz wszyscy ci, którzy posiadają równorzędne lub wyższe rangi, odchodzą ze służby na dotychczasowych warunkach, gdy ukończą 70 lat; granica wieku corocznie zostanie obniżona o 1 rok, poczynając od 1977 r. aż do osiągnięcia wieku 67 lat.

2. Wyżsi funkcjonariusze sądownictwa, którzy nie sprawowali swych funkcji w czasie wejścia w życie aktu konstytucyjnego z 5 września 1974 r. „o przywróceniu porządku i właściwego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości” i zostali zdegradowani na mocy tego aktu w wyniku przesunięcia daty ich awansu, a nie zostało przeciwko nim podjęte żadne postępowanie dyscyplinarne, przewidziane w art. 6 wymienionego aktu, zostaną obowiązkowo skierowani przez właściwego ministra przed Wyższą Radę Dyscyplinarną w ciągu 3 miesięcy od daty wejścia w życie Konstytucji.

Wyższa Rada Dyscyplinarna rozstrzygnie, czy warunki awansu naruszyły prestiż i szczególny status osoby awansowanej na wyższe stanowisko; ponadto orzeknie ostatecznie o odzyskaniu lub nie, utraconego stopnia i wszystkich praw z nim związanych, wykluczając jednak wypłacenie z mocą wsteczną różnicy w wysokości wynagrodzenia lub emerytury.

Decyzja musi zostać obowiązkowo wydana w ciągu 3 miesięcy od przekazania sprawy do Wyższej Rady Dyscyplinarnej.

Najbliżsi żyjący krewni zmarłego urzędnika, który został zdegradowany, korzystają przed Wyższą Radą Dyscyplinarną ze wszystkich praw przysługujących osobom pozwanym przez Radę.

3. Do czasu wydania ustawy przewidzianej w art. 101 ust. 3, pozostają w mocy postanowienia dotyczące podziału kompetencji pomiędzy organy centralne i niecentralne. Postanowienia te mogą zostać zmienione przez przekazanie specjalnych uprawnień organów centralnych organom niecentralnym.

Artykuł 119

1. Podstawy do odmowy przyjęcia wniosku o unieważnienie aktów wydanych między 21 kwietnia 1967 r. a 23 lipca 1974 r., bez względu na sposób działania, mogą być uchylone ustawą, niezależnie od tego, czy taki wniosek został wniesiony czy nie; w żadnym przypadku z mocą wsteczną nie mogą zostać wypłacone uposażenia osobom, które uzasadniły to środkami prawnymi.

2. Wojskowi i funkcjonariusze publiczni, którzy na mocy ustawy zostali przywróceny na zajmowane wcześniej stanowiska i odzyskali pełnię swoich uprawnień mogą, jeżeli zostali członkami Izby Deputowanych, w ciągu 8 dni dokonać wyboru między mandatem parlamentarzysty a stanowiskiem wyżej wymienionym.

Dział D

Postanowienia końcowe

Artykuł 120

1. Niniejsza Konstytucja, uchwalona przez Piątą Izbę Zmiany Konstytucyjnej Grecji i podpisana przez jej Przewodniczącego, zostaje ogłoszona w dzienniku urzędowym przez tymczasowego Prezydenta Republiki na mocy dekretu kontrasygnowanego przez Radę Ministrów i wchodzi w życie z dniem 11 czerwca 1975 r.

2. Poszanowanie Konstytucji i zgodnych z nią ustaw oraz oddanie Ojczyźnie i Republice są podstawowym obowiązkiem wszystkich Greków.

3. Każdy akt uzurpacji suwerenności ludowej i władz z niej się wywodzących podlega ściganiu po przywróceniu legalnej władzy; od tego momentu zaczyna się bieg przedawnienia tych przestępstw.

4. Przestrzeganie Konstytucji zostaje powierzone patriotyzmowi Greków, którzy mają prawo i obowiązek przeciwstawiać się wszelkimi sposobami każdemu, kto zmierzałby do obalenia jej przy użyciu siły.

Ateny, 27 czerwca 2008

*Przewodniczący Izby Deputowanych
DIMITRIOS G. SIOUFAS*